

*Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu,
miluiește-mă pe mine, păcătosul.*

Cuvânt la înmormântarea monahului Atanasie (Sandu) Stefanescu,
legionar și fost deținut politic (89 ani, n 1919)

Sufletul unui neam în inima unui om!

Dan Puric

Mănăstirea Petru Vodă, 2 martie 2008

Părinte, *nu despre tine* am să vorbesc astăzi. Am să vorbesc *cu tine!* Se despart viii de morți. Cine este viu și cine este mort? Ne-ai spus într-o zi în chilie, că cineva ți-a spus: Viule. Nu ți-a spus monahule. Așa vin și eu și spun: „Viule întru Domnul, ce tristă-i clipa despărțirii, ce rău îți pare sufletului după trup atunci când vine clipa despărțirii”. Dar tu, părinte, ești sufletul și noi suntem trupul. Căci tu ești viu întru Domnul și morți suntem noi. Am văzut cum ai înfruntat moartea, dar înainte am văzut cum ai înfruntat viața. Ai închis ochii, părinte, dar nu i-ai închis înainte de a ni-i lumina nouă. Și eu știu că n-ai murit. Pentru că ești viu întru Domnul („*Cel ce crede în Mine viu va fi, deși va fi murit. Iar la judecată nu va veni. Căci s-a mutat de la moarte la viață*”).

Deci viule întru Domnul, părinte Atanasie, eu am știut că n-ai murit. Am știut doar că ai murit cu mult timp înainte pentru lumea aceasta. Când ai murit tu, părinte Atanasie? Ai murit atunci când lumea aceasta ți-a pus cătușe la mâini și la picioare, la mâinile și la picioarele tale de copil nevinovat, când te-au închis în pușcării – atunci ai murit pentru lume. De ce te-a închis lumea aceasta, părinte? Pentru că ți-ai iubit neamul și L-ai iubit pe Dumnezeu. Atunci pesemne că sufletul tău a murit pentru lume. Dar tot atunci sufletul tău a înviat pentru Dumnezeu. Căci în celula neagră, în care fiii risipiți și fiii smintiți ai acestui neam îi chinuiau pe fiii credincioși, ce-ai putut tu părinte să găsești, decât lumina lui Dumnezeu? Ce-ai putut tu, părinte, să găsești în torturile cumplite pe care populația României o făcea poporului român, decât mila lui Dumnezeu? Cine venea la tine în celulă, părinte, să te mângâie?

= continuare la pag. 50 =

Poruncă nouă vă dau vouă: să vă iubiți unul pe altul (In. 13, 34)

CUPRINS

Porunca Iubirii apare cu binecuvântarea **Arhiepiscopiei Sibiului**

C A L E A	Credința și dragostea dinții	C R E D I N Ț A
	Sfânta Liturghie la televizor 4	
	Isihasmul, expresie autentică a spiritualității ortodoxe - <i>Arhim. Prof. Vasile Prescure</i> 5	
A D E V Ă R U L	Patimile și învierea Domnului în conștiința primilor creștini - <i>prof. dr. Laurentiu Popica</i> 22	N Ă D E J D E A
	De la Facere la Apocalipsă Rătăcirii și regăsiri	
	Catolicitatea și sobornicitatea U.E. Ortodoxia și edificarea europeană - <i>Pr. prof. univ. dr. Ghe. I. DRĂGULIN</i> 27	
V I A Ț A	Va mai exista Viață înainte de moarte? Sensul vieții, al morții și al suferinței în mileniul III - <i>Dan Puric</i> 40	D R A G O S T E A
	Sufletul unui neam în inima unui om! – <i>Dan Puric</i> ... 50	
	Fratele Mirel, un martir al credinței ortodoxe - <i>Fabian Seiche</i> 53	
	Misiunea Bisericii Tinerii - Familia - Lumea	
	Primenirea duhovnicească a tinerilor în Hristos, prin Biserică - <i>Stelian Gomboș</i> 57	
	Talon Abonamente 61	
	Cartea ortodoxă prin poștă 63	
	<i>Pace ție, cititorule!</i>	

Sfânta Liturghie la televizor

Îmi povestește un credincios bătrân că odată l-a chemat pe un vecin la biserică dar acela i-a spus că preferă să vadă Liturghia la televizor. Atunci bătrânul l-a întrebat:

- Mă, la televizor ai văzut vreodată vaci?
- Da, am văzut.
- Și ți-o plăcut?
- Da, erau tare faine!
- Da le-ai putut mulge, ai băut lapte de la ele?
- Păi cum să beau mă, că erau în televizor!
- No, păi așa și cu Liturghia mă! Dacă o privești la televizor îi faină, da' de darurile ei nu ai parte. Numa' în sfânta biserică capeți binecuvântare de la popa și poți primi Sfânta Cuminecătură! Nu să stai în pat cu țigarea-n gură! (*Dragomir Simona*)

Credința și dragostea dinții

ISIHISMUL,

expresie autentică a spiritualității ortodoxe

Arhim. Prof. Vasile Prescure

Apariția creștinismului în arena istoriei a însemnat creația din nou a lumii prin jertfa Mântuitorului Iisus Hristos, restaurarea omului, readucerea lui la dimensiunile vieții spirituale pe care el a trăit-o în comuniunea harică cu Dumnezeu, dar pe care a pierdut-o prin păcatul neascultării. Creștinismul a restaurat natura omului și, în același timp, a arătat acestuia idealul spre împlinirea căruia trebuie să tindă. Idealul moral pe care Mântuitorul Hristos îl stabilește oamenilor îl vedem realizat, mai întâi, în persoana Sa sub un îndoit aspect, practic și doctrinar. Practic, prin faptul că El oferă lumii exemplul unei vieți sfinte care este oglinda fidelă a învățăturii Sale. Între învățătura și viața Sa nu este nici o tensiune, nici o discordanță, ci cea mai deplină identitate. Iar doctrinar El a lăsat porunca să întrupăm în viața zilnică modelul de viață sfântă, dumnezeiască pe care îl găsim în Evanghelia Sa: „Fiți desăvârșiți precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvârșit este”. (Matei 5, 48).

Posibilitatea realizării acestui ideal sfânt este dată de faptul că omul are în ființa sa de la creație chipul lui Dumnezeu (Facere 1, 26), predispoziții și energii, capacitatea, vocația religioasă sau un instinct religios. În virtutea acestei dotații, omul aspiră spre Dumnezeu, spre absolut, în care își găsește reazemul și prin care își realizează aspirațiile sale. La această zestre nativă Biserica creștină adaugă energia dumnezeiască, adică harul divin pe care îl primim prin Sfintele Taine începând cu Botezul. Din conlucrarea celor doi factori, cel dumnezeiesc și cel omenesc, rezultă regenerarea și transformarea morală a

credinciosului, urcarea lui pe treptele sfințeniei, ale îndumnezeirii prin har.

Aceasta este desăvârșirea morală. Acest fapt, adică realizarea desăvârșirii morale, nu este altceva decât împlinirea destinului înscris în propria noastră ființă, adică asemănarea cu Dumnezeu sau împlinirea cuvintelor: „Fiți sfinți că Eu sfânt sunt, zice Domnul”. (Levitic 11, 44), iar cel ce a realizat aceasta este un erou moral, sfântul, omul îndumnezeit prin har.

□ :Viața de sfințenie, de trăire în Hristos prin Duhul Sfânt și-a făcut vădită prezența începând cu primele zile ale creștinismului și s-a continuat de-a lungul veacurilor înregistrând în anumite perioade o amploare deosebită. Un moment de seamă în istoria spiritualității ortodoxe îl formează isihasmul.

1. Istoria isihasmului

Cuvântul isihasm derivă de la grecescul isihia care însemnează liniște, tăcere și concentrare sufletească, interioară. Isihasmul este o mișcare de renaștere spirituală și teologică din secolele XIII-XIV ale cărei caracteristici sunt: practicarea „rugăciunii lui Iisus”, precizarea naturii harului divin ca energie dumnezeiască necreată, posibilitatea vederii luminii dumnezeiești precum și natura ei. Cei care au practicat la început isihia au fost monahii care trăiau ca pustnici în asceză riguroasă și viață mistică, contemplativă „en isihia”, adică în liniște, numiți, pentru acest fapt, isihasți. Început în secolele IV-V, isihasmul a cunoscut o dezvoltare în secolul al VII-lea prin aprofundarea lucrărilor lui Dionisie Pseudo-Areopagitul în care erau tratate teme privitoare la viața mistică, duhovnicească. Tot în această perioadă, adică în secolul al VII-lea, a trăit Sfântul Ioan Scărarul († 649) care este considerat întemeietorul propriu-zis al isihasmului. El a alcătuit lucrarea „Scara raiului”, în care monahii sunt îndrumați la rostirea monologică a rugăciunii, adică redusă numai la rostirea numelui „Iisus”. Această formă redusă de rugăciune stă la temelia rugăciunii „Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul” caracteristică spiritualității isihaste și, în genere, spiritualității ortodoxe, care este hristocentrică.

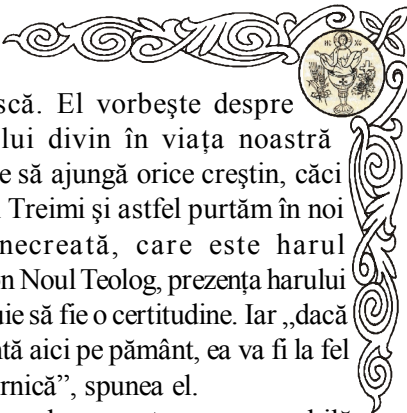
Isihasmul cunoaște un reviriment duhovnicesc în secolele X-XI datorită Sfântului Simion Noul Teolog († 1022), acestui „înger

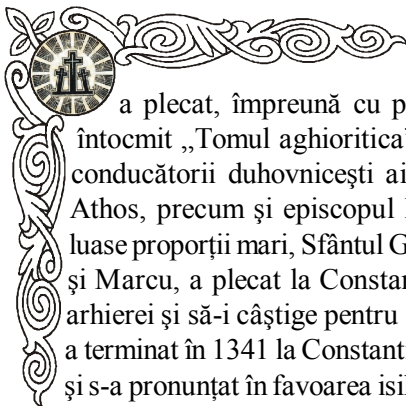

pământesc și om ceresc”, celebrul mistic care a ridicat viața creștină pe înalte culmi de trăire duhovnicească. El vorbește despre simțirea tainică a prezenței harului divin în viața noastră duhovnicească, simțire la care trebuie să ajungă orice creștin, căci toți suntem botezați în numele Sfintei Treimi și astfel purtăm în noi această energie dumnezeiască necreată, care este harul dumnezeiesc. Adică, după Sntul Simion Noul Teolog, prezența harului lui Dumnezeu în sufletele noastre trebuie să fie o certitudine. Iar „dacă acțiunea Sfântului Duh este inconștientă aici pe pământ, ea va fi la fel și în veșnicie și toată religia este zadarnică”, spunea el.

În secolul al XIV-lea isihasmul cunoaște o remarcabilă dezvoltare prin nașterea unei mișcări care a angajat în sine personalități marcante ale spiritualității ortodoxe cum a fost Sfântul Grigorie Palama, Arhiepiscopul Tesalonicului (1296-1359). În răsărit și în mod deosebit în Muntele Athos, monahii isihăști susțineau că printr-o contemplație continuă și exercitată îndelung se poate realiza apropierea de Dumnezeu până la vederea luminii dumnezeiești, așa cum au văzut-o Sfinții Apostoli la schimbarea la Față a Domnului Hristos pe Muntele Tabor. În anul 1340, Varlaam, un călugăr grec din Calabria, având cunoștință de aceste învățături și practici ale isihăștilor, vine la Constantinopol cu gândul de a se angaja într-o dispută cu susținătorii isihasmului și pentru a-i combate personal, după ce scrisese în 1337 trei tratate contra isihăștilor. Acest fapt îl determină pe Sfântul Grigorie Palama să ia atitudine scriind, de asemenea, trei tratate. Disputa pe această temă a continuat, fiecare aducând argumente în spiritul afirmațiilor sale. Acuză pe care Varlaam o aduce isihăștilor este că aceștia pretindeau că văd esența dumnezeiască. Isihăștii susțineau că ei nu pretind așa ceva, ci că ei văd numai lucrarea dumnezeiască care, în general, se numește energie și nicidecum nu pretind că văd ființa sau esența dumnezeiască. Meritul Sfântului Grigorie Palama constă în faptul că el a făcut distincția clară între ființa sau esența dumnezeiască și lucrările sau energiile divine. Această teză a constituit punctul central al susținerii sale și a fost apreciată de Biserica Ortodoxă de atunci și de totdeauna că ea exprimă doctrina ortodoxă în toată puritatea ei.

Disputa a continuat, așa încât Varlaam s-a dus la Constantinopol unde a intervenit la Sinod, cerând condamnarea isihăștilor. Sfântul

Grigorie, prevăzând că situația va ajunge până la urmă în fața Sinodului, a plecat, împreună cu prietenul său Isidor, la Athos, unde a întocmit „Tomul aghioritica” pe care l-au semnat în martie 1341 conducătorii duhovnicești ai monahismului ortodox din Muntele Athos, precum și episcopul Iacov din Ierissos. Pentru că disputa luase proporții mari, Sfântul Grigorie, împreună cu prietenii săi Isidor și Marcu, a plecat la Constantinopol unde a reușit să convingă pe arhieriei și să-i câștige pentru cauza celor susținute de el. Sinodul s-a terminat în 1341 la Constantinopol, a condamnat tezele lui Varlaam și s-a pronunțat în favoarea isihasmului. Ca urmare a acestei hotărâri sinodale, orgoliosul Varlaam a trecut la Biserica Apuseană care l-a promovat episcop și de pe această poziție își continuă atacurile nu numai împotriva isihasmului, ci chiar a Ortodoxiei.

Lupta împotriva isihasmului nu s-a sfârșit odată cu condamnarea lui Varlaam, ci s-a continuat de către un discipol al acestuia, Grigore Achindin. Acesta, împreună cu aderenții lui, s-a implicat în frământările politice ale vremii din care va ieși compromis și până la urmă condamnat.

În acel timp conducerea Imperiului Bizantin o avea Ioan Cantacuzino ca regent și ocrotitor al împăratului minor Ioan al V-lea Paleologul. Isihăștii aveau adversari politici redutabili între care, în primele rânduri, se situa împărăteasa Ana de Savoia și patriarhul Ioan Calecas. Împărăteasa Ana de Savoia reușește să demită pe Ioan Cantacuzino din postul de regent de partea căruia isihăștii s-au alăturat, scindându-se astfel imperiul în două tabere din punct de vedere politic, dar și religios.

Achindin și partizanii săi sprijiniți de patriarhul Calecas prezintă pe isihăști ca susținători ai regentului Cantacuzino, iar ca urmare acestui fapt Sfântul Grigorie Palama este aruncat în închisoare în anul 1343 de unde va ieși abia în 1347. Aceeași soartă au împărtășit-o și alți șase ierarhi susținători ai Sfântului Grigorie Palama. Până la urmă împărăteasa Ana de Savoia și-a dat seama că dreptatea este de partea isihăștilor și renunță să mai susțină pe patriarhul Calecas și pe Achindin. La 2 februarie 1347 împărăteasa convoacă un sinod solemn. Ca urmare a acestui sinod patriarhul Calecas este depus din demnitatea patriarhală, Achindin este condamnat, iar adversarii isihăștilor au fost exilați. În scaunul patriarhal rămas vacant a fost ridicat Isidor, aderentul

Sfântului Grigorie Palama, iar scaunele episcopale vacante au fost ocupate de susținătorii Sfântului Grigorie Palama. La scurt timp după aceasta el a fost hirotonit mitropolit al Salonicului, care era a doua capitală a Imperiului Bizantin din acea vreme.

Cu toate aceste schimbări, lupta împotriva isihaiștilor a continuat, fiind contestați patriarhul Isidor și Sfântul Grigorie Palama și, ca urmare, promovarea lor în demnitățile respective a fost declarată nulă. În cele din urmă isihasmul a triumfat, iar sinodul ținut la Constantinopol în palatul Vlaheme în 1351 a declarat isihasmul ca doctrină a Bisericii, iar învățătura lui Varlaam și Achindin a fost înfierată ca erezie. Între susținătorii isihasmului, pe lângă cei amintiți au fost Nil Cabasila, arhiepiscopul Tesalonicului († 1361), Nicolae Cabasila († 1371), Simeon, arhiepiscop de Tesalonic, iar în sec. al XVIII-lea isihasmul a cunoscut o perioadă de înflorire prin Nicodim Aghioritul. Iar dintre adversarii isihasmului mai amintim pe Prohor Chidoniu, Nichifor Gregoras, etc.

Sfântul Grigorie Palama a trecut la cele veșnice la data de 13 noiembrie 1359. La câțiva ani după moartea sa, adică în 1368, un sinod convocat de patriarhul Filotei l-a proclamat ca sfânt al Bisericii Ortodoxe, datorită purității vieții sale morale, precum și învățăturilor sale care reprezintă în esență învățătura Bisericii Ortodoxe.

2. Doctrina isihastă

Am reținut din ceea ce am parcurs că Sfântul Grigorie Palama, în disputa sa cu adversarii isihasmului, a făcut distincție între **ființa dumnezeiască** și **energiile divine necreate**. Aceste energii sunt distincte de ființa divină, dar nu se separă de ea; ele nu se confundă cu esența dumnezeiască, dar nici nu sunt separate de aceasta.

Cu toate că învățătura despre energiile sau lucrările divine necreate a cunoscut o dezvoltare capitală în disputa Sfântului Grigorie Palama cu Varlaam și Achindin, ea își are însă originea în discuțiile hristologice din epoca sinoadelor ecumenice. Termenul „energia” a fost consacrat de către sinodul al VI-lea ecumenic care a condamnat monotelismul.

Alți Sfinți Părinți, ca Maxim Mărturisitorul († 662) și Sfântul Ioan Damaschin († 749), au dat o dezvoltare deosebită acestei doctrine venind cu precizări care au stat la temelia doctrinei isihaste.

Temele principale în jurul cărora au gravitat preocupările isihaste au fost: harul divin, rugăciunea lui Iisus și lumina dumnezeiască.

a. Harul divin

Biserica învață că ființa dumnezeiască este una singură și că această ființă există în mod deplin în toate cele trei ipostasuri dumnezeiești: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Tatăl împărtășește numai persoanelor divine ființa dumnezeiască, dar pentru făpturile create ea nu se împărtășește, fiind necomunicabilă. Și totuși, Dumnezeu ni se împărtășește, dar nu după ființă nici după ipostasurile sau persoanele Sfintei Treimi, ci după energiile sau lucrările sale care sunt necreate. Aceste energii izvorăsc din ființa lui Dumnezeu fără să se despartă de ea, așa cum razele soarelui coboară din el fără a se confunda și fără a se despărți de acesta. Aceste energii sunt: creatoare, pronietoare, sfînșitoare și prin aceasta, adică prin sfînșire, ele devin îndumnezeitoare.

Există un număr infinit de energii de care se împărtășește toată creatura prin însuși faptul existenței acestei creaturi. Există, însă, o energie divină, adică harul dumnezeiesc, care nu se epuizează în aceste creaturi și nici nu se împărtășesc din el toate creaturile deoarece el are o finalitate precisă, adică privește în mod deosebit pe om, care-i ființă spiritual-corporală. Prin har omul se restaurează și se spiritualizează, puterile sale sufletești primesc un spor de putere supranaturală, punându-se în acest fel începutul vieții duhovnicești și prin aceasta al îndumnezeirii sale. Prin har omul participă la viața divină, iar această participare depinde de măsura credinței sale în puterea și lucrarea harului, a dispoziției sufletești și a receptivității sale față de valorile religioase creștine.

Cu toate acestea, harul divin devine lucrător numai prin împreuna lucrare a omului cu el, prin punerea sa în valoare, iar urmarea este transformarea sau spiritualizarea omului, este acea îndumnezeire prin har sau *θέωσις κατά χάριν* despre care vorbesc isihăștii.

Îndumnezeirea prin har este un proces de teoformizare a omului, adică o transformare spirituală după modelul lui Dumnezeu, este o lucrare teandrică, adică la care participă elementul divin și uman. Această transformare sau spiritualizare este echivalentă cu ceea ce Sfânta Scriptură numește asemănarea cu Dumnezeu sau sfințenia. Spre

împlinirea acestui ideal ne îndeamnă

Sfânta Scriptură: „Ci, după Sfântul

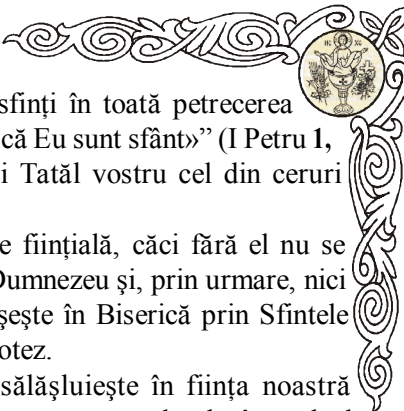
care v-a chemat pe voi, fiți și voi sfinți în toată petrecerea vieții, că scris este: «Fiți sfinți pentru că Eu sunt sfânt»” (I Petru 1, 16) sau: „Fiți desăvârșiți precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvârșit este” (Matei 5, 48).

Harul divin este o necesitate ființială, căci fără el nu se poate face începutul comuniunii cu Dumnezeu și, prin urmare, nici al vieții duhovnicești. El se împărtășește în Biserică prin Sfintele Taine începând cu Taina Sfântului Botez.

Prin Sfântul Botez harul divin se sălășluiește în ființa noastră sufletească intimă, în inima noastră care nu este alta decât nucleul sau sâmburele metafizic sădit în ființa noastră prin actul creației. Așadar, când în spiritualitatea ortodoxă se vorbește despre inimă nu se înțelege organul fizic, ci nucleul metafizic al persoanei umane sau centrul său spiritual. Acesta este eul original sau autentic, în care, ca într-un altar, se sălășluiește Mântuitorul Hristos prin harul Său, în omul care a primit Botezul în numele Sfintei Treimi.

În adâncimile de taină ale eului nostru se înfăptuiește lucrarea tainică și mântuitoare a harului divin; în acest loc de sfânt popas al divinității din ființa noastră a intrat Mântuitorul Hristos, unde așteaptă în stare de cheneză, adică de smerenie, pentru a-l face părtăș la viața noastră prin împreuna noastră lucrare cu El.

Prin sufletul său nemuritor și prin chipul lui Dumnezeu pe care îl poartă în suflet, omul are capacitatea de a participa la realitățile supranaturale. El se împărtășește din energiile supranaturale mai întâi prin harul Sfântului Botez, cum am amintit, prin care devenim fii ai lui Dumnezeu prin har (Ioan 1, 12-13). Prin harul divin primit la Botez se înfăptuiește o renaștere spirituală a ființei omenești: omul devine o făptură nouă (II Corinteni 5, 17), plăsmuită după chipul Mântuitorului Hristos, adică harul divin întipărește în ființa noastră interioară trăsăturile spirituale ale Domnului Iisus Hristos. Pentru ca lucrarea harului divin să fie evidentă în viața noastră este necesară contribuția personală a credinciosului. Aceasta este colaborarea cu harul divin fără de care nu putem înainta pe calea desăvârșirii, iar partea noastră de contribuție constă din postiri, meditații, împărtășirea cu Sfintele Taine, privegheri, rugăciuni, etc. În mișcarea de renaștere duhovnicească a isihasmului

rugăciunea deține un loc de seamă, îndeosebi rugăciunea minții, cunoscută și sub numele de rugăciunea lui Iisus.

b. Rugăciunea minții și lumina dumnezeiască

Rugăciunea este înălțarea minții și a simțirii sufletești spre Dumnezeu. Prin ea sufletul credinciosului respiră în atmosfera duhovnicească, tainică a vieții în Hristos. Este convorbirea noastră cu Dumnezeu, aripile sufletului spre El sau cum spune Evagrie monahul: „Rugăciunea este urcușul minții spre Dumnezeu”¹.

Prin ea sufletul omului se înalță spre Dumnezeu, dar, în același timp, omul coboară în sine, în profunzimile ființei sale interioare pentru a se întâlni cu Dumnezeu care e prezent acolo prin harul divin. Cu cât această rugăciune se face cu mai multă intensitate, cu atât se face mai evidentă simțirea tainică a prezenței Mântuitorului Hristos în noi. Altfel zis, pe măsură ce ne desprindem de tot ceea ce ține de lumea sensibilă, de tot ceea ce cade sub simțuri și este trecător, în acea măsură ajungem la contemplarea lui Dumnezeu în adâncul sufletului nostru. Această contemplare se face cu ajutorul rugăciunii lui Iisus: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul”, care devine rugăciunea minții în faza ei superioară, când nu se mai folosesc cuvintele, ci mintea este ocupată de această rugăciune împreună cu inima.

Misterul rugăciunii, spune Niceta Stetatos, nu se îndeplinește în anumite momente determinate, căci dacă te limitezi în exercitarea ei la anumite ore, împrejurări sau locuri, tot timpul care rămâne în afara acestor momente este un timp pierdut, petrecut în deșertăciuni, ci trebuie să se facă neîncetat, după cuvântul apostolului: „Rugați-vă neîncetat” (I Tesaloniceni 5, 17). Prin rugăciunea minții credinciosul se detașează de târâmul lumii înconjurătoare, al lucrurilor și al fenomenelor, depășește și existența în timp, uită de realitatea lumii și ancorează în Dumnezeu. Urmarea acestei rugăciuni este coborârea în adâncurile tainice ale eului nostru pur, în intimitatea sufletească unde, așa cum am amintit, sălășluiește Hristos Dumnezeu. Iar unde este Dumnezeu acolo este și cerul, acolo este Împărăția lui Dumnezeu, după cuvântul Mântuitorului: „Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul nostru” (Luca 17, 21).

Întâlnirea cu Ființa Supremă, cu Dumnezeu în adâncimile ființei noastre sufletești, presupune golirea minții de toate conținuturi

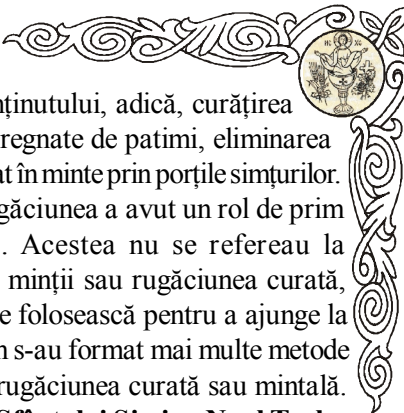
le din ea, făcând-o să devină fără formă, ceea ce în gândirea Sfinților

Părinți ai Bisericii înseamnă lipsa conținutului, adică, curățirea minții de orice idei, imagini, etc., impregnate de patimi, eliminarea tuturor impurităților morale care au intrat în minte prin porțile simțurilor.

În cadrul mișcării isihaste rugăciunea a avut un rol de prim ordin stârnind uneori controverse. Acestea nu se refereau la rugăciunea ca atare, ci la rugăciunea minții sau rugăciunea curată, mai precis la metoda care trebuie să se folosească pentru a ajunge la realizarea acestei rugăciuni. În isihasm s-au format mai multe metode cu ajutorul cărora se poate ajunge la rugăciunea curată sau mintală.

Amintim, mai întâi, **metoda Sfântului Simion Noul Teolog** cunoscută sub numele: *”Metoda sfintei rugăciuni și atenții”* tradusă în limba franceză de Irenée Hausherr și intitulată „La methode d’oraison hesichaste”, publicată în „Orientalia christiana” la Roma, în anul 1928. În această metodă Sfântul Simion deosebește trei feluri de rugăciuni. Primele două feluri sunt calificate ca necorespunzătoare întrucât duc la rătăcire și amăgire. Numai al treilea fel de rugăciune este singurul care duce la vederea luminii dumnezeiești și aceasta este metoda propriu zisă. În **primul fel de rugăciune** un rol deosebit îl are fantezia. Cel ce se roagă își ridică ochii și brațele spre cer, se lasă condus de imaginație și astfel își adună în minte tot ceea ce știe din Scripturi despre lumea nevăzută și își închipuie în minte locașurile dreptilor, frumusețile și bunurile cerești, etc., ajungând uneori prin admirația acestora până la a vărsa lacrimi. Această rugăciune poate fi însoțită uneori și de fenomene extraordinare ca senzații de miros plăcut, vedenii sensibile, glasuri miraculoase, etc. Toate acestea se petrec mai ales în rândul celor ce sunt începători care nu s-au desprins de patimi, care nu au experiența vieții duhovnicești și nici un îndrumător spiritual și de aceea uneori pot ajunge până la nebunie.

Al doilea fel de rugăciune este o luptă interioară, adică cu gândurile. Chiar dacă sufletul s-a retras în sine închizând porțile simțurilor și prin aceasta senzațiile care vin din afară și lucrurile sensibile nu-l mai angajează, totuși, gândurile năvălesc în suflet și fac ca rugăciunea să nu aducă pacea și nici biruința, chiar dacă lupta este purtată cu bărbăție. Cauza acestei situații este încrederea prea mare în puterile sale, fapt

care îi creează sentimentul iluzoriu al superiorității față de alții și prin aceasta el cade pradă slavei deșarte.

Pricina pentru care aceste două forme de rugăciune nu dau rezultate pozitive este faptul că ostenitorul nu urmează calea firească a vieții duhovnicești. Adică, trebuie mai întâi să pornească de la pruncia duhovnicească și să treacă prin tinerețea și bărbăția spirituală, ca apoi să atingă bătrânețea spirituală în care s-a ajuns la înțelepciunea celor desăvârșiți.

În lucrarea tinereții spirituale rugăciunea se practică prin cântare sau psalmodiere, dar aceasta nu se poate realiza decât cu condiția eliberării de patimi. Într-o inimă pătimasă sau într-un suflet stăpânit de vicii nu se poate realiza o rugăciune curată, căci sufletul este atras în jos de către aceste patimi. „Cum vom cânta Domnului în pământ străin?”, adică cum vom putea să psalmodiem într-o inimă pătimasă, spune Sfântul Simion Noul Teolog, citând pe proorocul David (Psalmul CXXXVI).

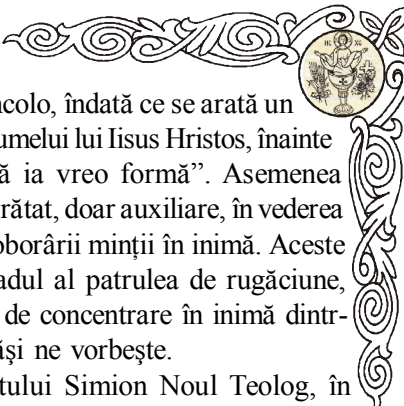
Al treilea fel de rugăciune începe numai după ce inima a fost curățită de patimi, căci numai dintr-o inimă curată se pot înălța rugăciuni adevărate. Condiția curățirii este ascultarea de Dumnezeu și de duhovnic, precum și desprinderea interioară a sufletului față de lume și față de corpul propriu. Lepădând toate afecțiunile și împătimirile față de lume s-au creat condițiile ca mintea să rămână liberă față de gândurile pătimase. Dar, această metodă a Sfântului Simion Noul Teolog recomandă și un procedeu fiziologic care, însă, nu are un rol esențial în purificarea de patimi, ci este un mijloc auxiliar, folosit în vederea dobândirii rugăciunii curate. Acest procedeu este cuprins în „Metodă” și se exprimă cu următorii termeni: „Așezat într-o chilie liniștită, într-un ungher, deci fă ceea ce îți spun: închide ușa și ridică-ți spiritul mai presus de tot ceea ce este lucru deșert și vremelnice. Apoi reazemă-ți barba în piept îndreptând ochiul trupesc împreună cu tot spiritul spre tine însuși, comprimă aspirația aerului și cercetează cu mintea ca să găsești locul inimii, unde obișnuiesc să se adune toate puterile sufletului. La început vei da peste un întuneric și o rezistență îndărătnică, dar stăruind și practicând aceasta ziua și noaptea vei descoperi, ca prin minune, o fericire fără margini. Căci îndată ce spiritul găsește locul inimii, el zărește dintr-odată ceea ce niciodată n-a știut: el zărește

aerul care există în centrul inimii și se vede pe el însuși întreg și luminos și plin de discernământ și de atunci încolo, îndată ce se arată un gând, spiritul îl alungă prin invocarea numelui lui Iisus Hristos, înainte ca acel gând să se odihnească și să ia vreo formă”. Asemenea mijloace fiziologice sunt, așa cum am arătat, doar auxiliare, în vederea realizării rugăciunii curate, adică a coborârii minții în inimă. Aceste mijloace nu mai sunt necesare în gradul al patrulea de rugăciune, adică atunci când s-a ajuns la starea de concentrare în inimă dintr-odată. Despre aceasta „Metoda” însăși ne vorbește.

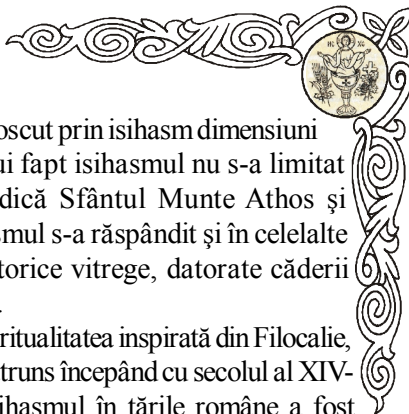
În afară de „Metoda” Sfântului Simion Noul Teolog, în isihiasm a avut o circulație mai mare **„Metoda” lui Nichifor Monahul** sau cel din sin-gurătate. „Metoda” lui Nichifor Monahul (secolul al XIII-lea) folosește două procedee: căutarea locului inimii și trimiterea minții în inimă deodată cu inspirația aerului, iar al doilea procedeu recomandă, pentru realizarea scopului propus, rostirea neîncetată a rugăciunii adresată lui Iisus, adică rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă”.

Grigore Sinaitul (secolul al XIII-lea), prin metoda sa, aduce unele lămuriri și anume: el explică recomandarea cuprinsă în metoda Sfântului Simion Noul Teolog de a reține respirația în timpul rugăciunii și împărțirea rugăciunii lui Iisus în două părți. Scopul acestei împărțiri este de a înlătura un neajuns rezultat din rostirea întreagă a acestei rugăciuni, fapt care ar sili atenția să zăbovească „pe la prea multe cuvinte iar mintea nu s-ar putea concentra”. **Sfântul Grigore Palama** socotește că mijloacele fiziologice, adică sincronizarea respirației cu rostirea rugăciunii lui Iisus, etc. sunt auxiliare și, ca atare, nu sunt absolut necesare în realizarea rugăciunii curate. Ele pot fi ajutoare pentru începători într-o oarecare măsură.

Toate aceste metode urmăresc realizarea rugăciunii mintale. Spuneam mai înainte că rugăciunea inimii constă din repetarea neconținută a rugăciunii: „**Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă**”. În faza primă a rugăciunii aceasta este orală și se face cu o anumită greutate, sufletul nefiind încă slobozit de legăturile patimilor. În faza a doua sau cea mentală, buzele încetează a-l invoca pe Iisus, căci această chemare trece pe seama minții. Acum mintea îndreaptă asupra rugăciunii întreaga sa putere de atenție,

3. Isihasmul în România și alte țări ortodoxe

Spiritualitatea ortodoxă a cunoscut prin isihasm dimensiuni considerabile. Tocmai datorită acestui fapt isihasmul nu s-a limitat la cadrul locului său de obârșie, adică Sfântul Munte Athos și împrejurimile sale. Dimpotrivă, isihasmul s-a răspândit și în celelalte țări ortodoxe în pofida condițiilor istorice vitrege, datorate căderii Constantinopolului sub turci, în 1453.

În țările române isihasmul și spiritualitatea inspirată din Filocalie, numită și spiritualitatea filocalică, au pătruns începând cu secolul al XIV-lea. Centrul din care s-a răspândit isihasmul în țările române a fost Sfântul Munte Athos. De aici, din Sfântul Munte, isihasmul a trecut în Bulgaria unde, în mănăstirea Paroria din Munții Traciei, a trăit Sfântul Grigorie Sinaitul și unde a și murit în 1346. Sfântul Grigorie Sinaitul a fost susținătorul isihasmului privit în latura sa practică, adică a rugăciunii curate. El a adunat în jurul său monahi din diferite neamuri între care și români, pe care i-a îndrumat în viața duhovnicească și în rostirea rugăciunii: „*Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul*”.

Mișcarea de la Paroria s-a extins în nordul Dunării unde tocmai în această perioadă, adică în secolul al XIV-lea, iau ființă statele românești în mod organizat. Mitropolitul Tit Simeleu dovedește că între monahii români și Grigorie Sinaitul au existat legături și în felul acesta ei au adus la Mănăstirea Tismana practica rugăciunii neîncetate, unde a trăit Sfântul Nicodim, el însuși un isihast și un susținător al isihasmului.

Dar nu numai din centrul isihast de la Paroria s-a răspândit isihasmul, la românii din nordul Dunării, ci și din alte centre cu viața duhovnicească cum a fost mănăstirea Kelifarevo, situată în apropiere de orașul Târnovo din Bulgaria, precum și din mănăstirea Cutlumuș din Muntele Athos. Aici, la Cutlumuș, s-au așezat mai mulți călugări români, ca urmare a ajutoarelor date de voievodul român Vladislav I pentru rezidirea acestei mănăstiri.

În Moldova viața religioasă cunoaște o etapă de prosperitate în timpul lui Alexandru cel Bun, care pune Mitropolia înființată în timpul său în legătură spirituală cu Constantinopolul. De aici se aduc în Moldova lucrările unor autori de scrieri isihaste ca Grigorie Sinaitul și patriarhul Filotei, care, deși au fost traduse în slavona bisericească, au avut un rol deosebit în ridicarea vieții duhovnicești la români. Însuși cuvântul isihast este o dovadă a pătrunderii isihasmului în Țările Române,

căci acest cuvânt provine de la isihast, iar sihastrul locuia în sihăstrie, cuvânt care derivă de la Isihastirion, și are înțelesul de loc de liniștire. Așadar, de aici avem în limba română cuvântul sihastru, iar călugării care trăiau în acele locuri de retragere, din preajma mănăstirilor s-au numit sihaștri.

Se cunosc nume de sihaștri care au avut un rol duhovnicesc și patriotic de seamă în viața poporului nostru. Sihaștrii au fost părinții duhovnicești ai credincioșilor, dar și sfetnici ai domnitorilor, așa încât numele de sihastru a cunoscut o largă audiență și popularitate nemaîntâlnită la alte popoare. Despre această realitate părintele Stăniloae spune: „După câte știm, la nici un alt popor ortodox numele de sihastru n-a devenit atât de popular, nu s-a păstrat cu această largă și populară rezonanță, pentru că nici modul isihast al călugăriei nu l-a păstrat la fel”²². Iar în ceea ce privește aportul adus de isihasm și de sihaștrii în lupta de apărare a românilor în fața semilunei, tot dânsul spunea: „Această atmosferă creată de isihasm a fost un factor însemnat în susținerea luptei poporului român de apărare în fața atacurilor necurmăte ale semilunei. Țările românești au rămas astfel ultimul refugiu al întregii mișcări monahale isihaste și al credinței fierbinți susținută de ea în lumea ortodoxă. Sihaștrii au fost nu numai foarte apropiați poporului, ci și voievozilor, susținându-i în lupta lor de apărare a țărilor românești ca refugiu al vieții de rugăciune și de dreaptă credință. De aici vedem că sihaștrii nu s-au preocupat de rugăciunea neîncetată într-un dezinteres total în viața poporului dreptcredincios, ci au însuflețit pe voievozi și pe toți dreptcredincioșii creștini la lupta de apărare a țărilor creștine... Nicăieri isihasmul nu a avut un rol atât de hotărâtor în susținerea luptei de apărare a teritoriului național, ca în țările românești”²³.

Numărul sihaștrilor, așadar al isihăștilor din Țările Române este mare. Un chip de sihastru mult cunoscut este Daniil Sihastru, sfetnicul și duhovnicul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, voievodul Moldovei; apoi Sfânta Teodora de la Sihla, recent canonizată, precum și pustnicul Antonie care a sihăstrit la schitul Iezerul în județul Vâlcea, de asemenea canonizat în 1992. În preajma mănăstirilor mai de seamă din țara noastră ca Neamțu, Agapia, Secu, Cozia, etc., au trăit numeroși sihaștri precum și în ținutul Buzăului, unde găsim numeroase peșteri și urmele unor schituri ca: peștera lui Iosif, schitul lui Agaton, peștera lui Dionisie, etc.

Un loc de seamă în viața sihăstrească din Țările Române îl deține starețul Vasile de la Mănăstirea Poiana Mărului (mort în 1767). Acesta vine din Ucraina în ținutul Buzăului în 1773, unde viața sihăstrească atinsese trepte înalte de trăire duhovnicească. Această viață deosebită pe care a experimentat-o în preajma călugărilor români a stat la temelia lucrărilor sale intitulate „Cuvinte înainte”, alcătuite în legătură cu lucrările scriitorilor Filocaliei ca Filotei Sinaitul, Isihie Sinaitul, Grigorie Sinaitul, precum și ale lui Nil Sorschi. În anul 1742 vine în această regiune un alt ucrainean, Paisie, cunoscut sub numele de Paisie Velicicovski. Acesta a fost ucenicul starețului Vasile de la Poiana Mărului, făcându-și ucenicia în viața isihastă, mai întâi sub îndrumarea vestitului sihastru Onufrie de la schitul Cârnău de pe Valea Buzăului. Cercetătorii activității lui Paisie Velicicovski au afirmat că acesta a introdus rugăciunea lui Iisus în viața de obște, fapt care a dus la învierea vieții spirituale în mănăstirile noastre.

Dar nu numai în domeniul vieții duhovnicești, ci și în sfera vieții culturale, Paisie Velicicovski și-a adus aportul său prin traducerea în limba slavonă bisericească a Filocaliei, cunoscută sub numele de Dobrotoliubie și tipărită la Sankt Petersburg în anul 1794.

Tradiția sihăstrească cultivată de Paisie Velicovski s-a putut vedea în viața duhovnicească din Mănăstirile Cemica și Căldărușani, unde a activat starețul Gheorghe, ucenicul lui Paisie Velicovski. Starețul Gheorghe aduce o contribuție însemnată la aplicarea isihasmului în viața mănăstirilor noastre prin accentuarea asupra laturii caritative, adică prin grija față de săraci. Faptul acesta s-a văzut mai ales la Sfântul Calinic de la Cemica. El îmbină rugăciunea cu grija față de cei lipsiți și cu ridicarea de biserici.

În Rusia isihasmul a pătruns curând după primirea creștinismului în secolul al X-lea, chiar dacă documentele lipsesc din cauza condițiilor istorice nefavorabile datorate invaziei mongolilor. Începând, însă, cu secolul al XIV-lea există mărturii despre pătrunderea isihasmului în Rusia, mai ales că în Serbia și Bulgaria se făceau traduceri în slavonă din scrierile filocalice care au putut fi folosite și în Rusia. La sfârșitul secolului al XIV-lea isihasmul pătrunde în Rusia prin mijlocirea câtorva personalități ale Bisericii, între care amintim pe Mitropolitul de Kiev Ciprian († 1406), pe Sfântul Serghie, întemeietorul monahismului rus care, împreună cu

ucenicii săi, practica rugăciunea lui Iisus. Contactul cu Muntele Athos din Grecia, prin pelerinajele pe care mulți monahi le făceau în mănăstirile de acolo, a facilitat cunoașterea la izvoare a isihasmului.

Între monahii pelerini la Muntele Athos a fost și Nil Majpov cunoscut sub numele de Nil Sorschi († 1508) întemeietorul mănăstirii Sora (Sorska) din regiunea Novgorod. Nil Sorschi, împreună cu ucenicii săi, a rămas fidel tradiției isihaste, practicând în viața sa personală spiritualitatea isihastă.

În Serbia un rol hotărâtor în alipirea acestei țări de lumea orto-doxă l-a creat Sfântul Sava, care el însuși era un isihast.

Se cunoaște că întemeierea statului sârb se datorează regelui Ștefan Nemanja, care mai întâi a fost încoronat ca rege de legatul papii, iar după puțin timp a fost reîncoronat de fratele său Sava, intrând prin aceasta în sfera de civilizație bizantină și prin aceasta în lumea ortodoxă.

Urmașii Sfântului Sava au fost isihasți, iar Serbia devine un centru de viață spirituală și artistică în orientul creștin datorită isihasmului.

Tradiția isihastă a fost reînnoită în secolul al XIX-lea de către Sfântul Nicodim aghioritul și Paisie Velicicovschi. În această înnoire avem de remarcat apariția în Rusia a stărețismului, al cărui reprezentant de seamă a fost Sfântului Serafim de Sarov. Cuvântul stărețism provine de la cuvântul stareț, care în limba rusă are alt înțeles decât în limba română, unde prin stareț înțelegem un egumen sau conducător de mănăstire. În limba rusă cuvântul stareț are înțelesul de părinte duhovnicesc, adică monahi care prin sfințenia vieții lor au ajuns să dobândească de la Dumnezeu darul și puterea de a ajuta pe oameni prin sfaturi și învățături și prin vindecări și faceri de minuni. De la numele de stareț a luat naștere stărețismul, care este o mișcare de renaștere duhovnicească din Biserica rusă începând cu prima parte a secolului al XIX-lea. Stărețismul a avut ca loc de obârșie Mănăstirea Optina, unde au trăit cei mai de seamă reprezentanți ai săi. Viața duhovnicească a apărut la Optina în plin secol XIX cu o forță și o autenticitate, care a atras nu numai novici în căutarea vocației lor, ci și o mulțime de laici în căutarea unei călăuze spirituale. În această mulțime găsim pe Gogol, Dostoievski, Khomiakov, Soloviev, Tolstoi (Jean Meyendorff).

Ceea ce este de remarcat este faptul că scriitorul rus Dostoievski a găsit în Mănăstirea Optina pe starețul

Ambrozie, care i-a servit ca model pentru realizarea personajului literar din romanul „Frații Karamazov”, și anume, pe starețul Zosima.

În rândul stareților din Rusia locul cel mai de seamă îl ocupă Sfântul Serafim de Sarov († 1833) a cărui învățătură se reduce la dobândirea Duhului Sfânt, fapt pe care l-a dovedit practic fiind împreună cu prietenul său, Motovilov. El se adresa fiecărui om cu cuvintele „bucuria mea”, căci toți oamenii ca purtători ai chipului lui Dumnezeu sunt și trebuie să fie izvorul bucuriilor duhovnicești.

Isihasmul pe care l-am prezentat nu este altceva decât expresia vieții creștine autentice, așa cum au trăit-o cei mai de seamă reprezentanți ai credinței ortodoxe, Sfinții Părinți ai Bisericii. În viața poporului nostru isihasmul, prin monahii pe care îi cunoaștem ca sihaștri, a fost focarul din care au iradiat luminile dreptei credințe, dar care a avut și un rol național prin legăturile spirituale întreținute de monahii din toate provinciile românești, ținând astfel trează conștiința apartenenței la același neam, la aceeași credință creștină ortodoxă. Același rol îl au și îl vor avea în viitor mănăstirile noastre, care au fost vetre de cultură, puncte de rezistență pentru păstrarea identității noastre naționale și mai ales oaze de viață duhovnicească, așa cum s-au prezentat ele de-a lungul veacurilor. (din „În duhul credinței și al evlaviei ortodoxe”)

BIBLIOGRAFIE:

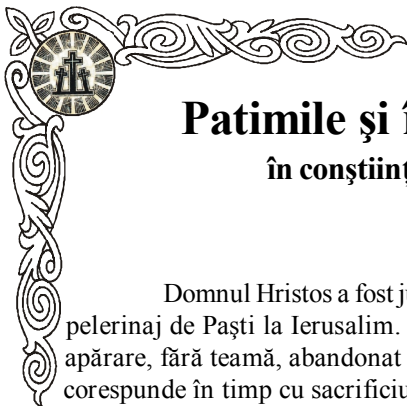
1. Prof. T. Popescu, *Istoria bisericească universală*, vol. II, București, 1956.
2. Nichifor Crainic, *Curs de teologie mistică*, București, f. a. (dactil.).
3. Jean Meyendorff, *Sf. Gregoire Palamas et la mystique orthodoxe*, Auvergnon, 1976.
4. *Filocalia*, vol. VII, București, 1977.
5. *Filocalia*, vol. 8, București, 1979.
6. Paul Evdokimov, *L'Orthodoxie*, Paris, 1979.
7. Pr. Prof. Ion Bria, *Dicționar de teologie ortodoxă*, Buc. 1981.
8. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Teologia morală ortodoxă*, vol. III, 1981.
9. Pr. Isidor Todoran și Arhid. Ioan Zăgorean, *Teologia dogmatică*, București, 1991.

(NOTE)

¹ Filocalia, vol. I, pag. 80.

² Filocalia, vol. VIII, pag. 566.

³ Filocalia, vol. VII, pag. 84.

Patimile și învierea Domnului

în conștiința primilor creștini

prof. dr. Laurentiu Popica

Domnul Hristos a fost judecat și răstignit pe cruce cu ocazia unui pelerinaj de Paști la Ierusalim. A pățimit ca un miel, în mod crud, fără apărare, fără teamă, abandonat de apostoli și de popor. Patima/jertfa Sa corespunde în timp cu sacrificiul mielului la Templu (cf. I Cor. 5, 7). În patima și învierea Sa se realizează Paștele lui Israel (cf. Lc. 24, 27; 44-47)¹. Viața Domnului, persoana și slujirea Sa, deci nu numai un moment particular din istoria mântuirii, este considerată un act de consacrare jertfelnică. În perspectiva profețiilor mesianice din Vechiul Testament (cf. Ps 53, 1-10), Sfântul Ioan Botezătorul Îl identifică pe Iisus cu „Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii” (In 1, 29)². Hristos este imaginea mielului pascal sacrificat al Vechiului Testament (cf. Ieș. 12, 1-14; I Pt. 1, 19): „căci Paștile nostru Hristos S-a jertfit pentru noi” (I Cor. 5, 7). Mântuitorul poartă semnele jertfei răscumpărătoare chiar după moartea Sa (cf. Apoc 5, 6-14). Hristos rămâne pentru totdeauna în stare de jertfă, fiind *Amnos tou Theou* – *Agnus Dei* (In 1, 29, 36; cf. Fapte 8, 32-33; I Pt. 2, 21-24), Care S-a smerit până la moarte, expresia unei iubiri care se jertfește, care vede biruința ei în suferință. În acest sens, Patima/Jertfa este sinonimă cu înălțarea, cu sfințirea, la care face aluzie textul ioaneic: „Și Însumi Mă sfințesc [pățimesc] pentru ei, ca și ei să fie sfințiți prin adevăr” (In. 17, 19).

Acceptarea patimilor, crucii și morții, ca preț de răscumpărare pentru păcatul lumii: „*El a purtat păcatele noastre, în trupul Său, pe lemn, pentru ca noi, murind față de păcate, să viețuim dreptății: cu a Cărui rană v-ați vindecat*” (I Pt. 2, 24; cf. Evr. 10, 18). Patima și Jertfa lui Iisus Hristos este un act de ascultare și de iubire (In. 15, 13), deoarece nu a fost trimis spre moarte, ci S-a dat de bună voie, „*S-a adus pe Sine jertfă fără pată lui Dumnezeu*” (Evr. 9, 14; cf. 4, 15; 7, 26). Este și un act de mijlocire, unică și permanentă³, de trecere de la moarte la viață. Patima și moarte Domnului au un caracter voluntar, fiind o jertfă liberă, un act de ascultare: „*Pentru aceasta Mă iubește Tatăl, fiindcă Eu Îmi pun sufletul, ca iarăși să-l iau. Nimeni nu-l ia de la Mine, ci Eu de la Mine Însumi îl pun. Putere am Eu ca să-l pun și putere am iarăși ca să-l iau. Această poruncă am primit-o de la Tatăl Meu*” (In. 10, 17-18). De aceea, siguranța învierii lui Hristos avea să transforme conștiințe, avea să facă din

apostolii îngroziți și speriați, entuziaști până la moarte, propovăduitori ai Evangheliei și din prigonitori (cum este cazul lui Saul), martiri.

A doua zi după punerea Lui în mormânt, preoții mai de seamă și fariseii s-au dus la Pilat și i-au zis: „Doamne, ne-am adus aminte că amăgitorul Acela a spus, fiind încă în viață: După trei zile Mă voi scula. Deci, poruncește ca mormântul să fie păzit până a treia zi, ca nu cumva ucenicii Lui să vină și să-L fure și să spună poporului: S-a sculat din morți. Și va fi rătăcirea de pe urmă mai rea decât cea dintâi. Pilat le-a zis: Aveți strajă; mergeți și întăriți cum știți. Iar ei, ducându-se, au întărit mormântul cu strajă, pecetluind piatra” (Mt. 27, 62-66).

Împrejurările învierii însăși sunt redare de Sfântul Evanghelist Matei în succint, dar expresiv: „iată s-a făcut cutremur mare, că îngerul Domnului, coborând din cer și venind, a prăvălit piatra și ședea deasupra ei. Și înfățișarea lui era ca fulgerul și îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. Și de frica lui s-au cutremurat cei ce păzeau și s-au făcut ca morți” (Mt 28, 2-4). Revenindu-și, au venit în cetate și au dat de știre preoților celor mai de seamă despre toate cele întâmplate. Aceștia s-au adunat împreună cu bătrânii, au ținut sfat, au dat ostașilor bani mulți și le-au zis: „Spuneți că ucenicii Lui, venind noaptea, L-au furat” (Mt 28, 13).

Sfântul Evanghelist Matei nu descrie aici evenimentul însuși al învierii lui Hristos, ci relatează numai împrejurările în care el s-a desfășurat. Nici ceilalți evangheliști nu relatează despre momentul învierii însăși. Realitatea acestui fapt devine evidentă numai în urma aflării mormântului gol și a arătării lui Iisus. Ucenicii (care ar fi putut fi cei mai firești martori ai învierii Domnului) nu așteptau acest lucru și nici nu intenționau să meargă la mormânt. Chiar dacă ar fi vrut nu puteau să se apropie de mormânt, din cauza ostașilor care păzeau mormântul. Sărbătoarea Paștelui (sâmbăta), de asemenea, i-a împiedecat atât pe ei, cât și pe mironosițe, să fie acolo. Straja ce a fost pusă la mormânt ar fi putut observa momentul Învierii lui Hristos, însă străjerii au fost înspăimântați de cutremurul pământului, de apariția îngerului, de prăvălirea pietrei, așa încât pierzându-și cunoștința au căzut la pământ și n-au văzut nimic.

Iisus Hristos se arată mai întâi Mariei Magdalena: „când se lumina de ziua întâi a săptămânii [Duminică]” (Mt. 28, 1; cf. Mc. 16, 2; Lc. 24, 1; In 20, 1), Maria Magdalena s-a dus la mormânt și a văzut piatra răsturnată de pe mormânt, a alergat la Simon Petru și la celălalt ucenic pe care îl iubea Domnul și le-a zis: „Au luat pe Domnul din mormânt și noi nu știm unde L-au pus” (In. 20, 2). Aceștia, venind și încredințându-se că Iisus a înviat, s-au întors acasă.

Maria, revenind la mormânt, stătea afară și plângea: „pe când plângea, s-a aplecat spre mormânt. Și a văzut doi îngeri în veșminte albe șezând, unul către cap și altul către picioare, unde zăcuse trupul lui Iisus. Și

aceaia i-au zis: Femeie, de ce plângi? Pe cine cauți? Ea le-a zis: Că au luat pe Domnul meu și nu știu unde L-au pus. Zicând acestea, ea s-a întors cu fața și a văzut pe Iisus stând, dar nu știa că este Iisus. Zis-a ei Iisus: Femeie, de ce plângi? Pe cine cauți? Ea, crezând că este grădinarul, I-a zis: Doamne, dacă Tu L-ai luat, spune-mi unde L-ai pus și eu Îl voi ridica” (In. 20, 11-15). Văzând că nu-L recunoaște, Mântuitorul i spune, cu aceea voce, probabil binecunoscută ei: Marie! Iar aceasta recunoscându-L ia zis: „Rabuni!” (adică, *Învățătorule*; In. 20, 16) și mai mult decât atât, *Stăpâne*.

Din cuvintele următoare ale Mântuitorului se înțelege că Maria Magdalena a avut intenția să se închine Lui și să se atingă de El, însă Iisus o oprește și-i spune: „Nu te atinge de Mine, căci încă nu M-am suit la Tatăl Meu” (In. 20, 17); altfel spus, nu te apropia de mine gândind că mă reții (verbul grecesc *aptesqai* are atât sensul de *a atinge ceva*, cât și pe acela de *a se prinde de ceva, a reține pe cineva*), gândind că voi continua alături de voi modul de viață din trecut. Adevărata conviețuire cu voi, pe care v-am promis-o nu este aceasta. Conviețuirea promisă are caracter spiritual. Pentru inaugurarea ei va trebui să merg la Tatăl⁴.

La scurt timp după această arătare, Mântuitorul Hristos înviat se arată femeilor mironosițe (cf. Mt. 28, 5-19; Mc 16, 3-8; Lc 24, 1-10). Sfinții evangheliști Marcu și Luca amintesc chiar cu numele pe o parte dintre acestea, chiar dacă nu se poate stabili precis când a avut loc această arătare. Este vorba despre cealaltă Marie, adică sora Maicii Domnului, mama lui Iacob cel mic, Salomeea, mama fiilor lui Zevedeu, Ioana, soția lui Cleopa, administratorul lui Irod Antipa (cf. Lc 8, 3) și altele împreună cu ele (cf. Mc. 16, 1; In. 24, 10). Ajunse la mormânt au văzut înăuntru un înger, care stătea de-a dreapta locului unde fusese trupul Domnului și care le dă de știre despre evenimentul cel mai mare al Învierii Domnului și porunca de a vesti ucenicilor că Iisus va merge în Galileea și acolo li se va arăta precum le-a promis (cf. Mc 1, 6-7). La scurt timp li se arată Mântuitorul Hristos, care le permite, convinge fiind de învierea Sa, să-i îmbrățișeze picioarele în semn de adorare.

Tot în aceeași zi a învierii – probabil în după-amiaza zilei (cf. Lc 24, 29) – se arată la doi dintre ucenici: Luca și Cleopa, spre un sat numit Emaus (cf. Lc 24, 13-35; Mc 16, 12-13). Acestora, Mântuitorul Hristos li se arată dovedindu-le prin cuvinte din legea lui Moise și din cărțile profeților că „Mesia trebuia să pătimească toate acestea pentru a intra în slava Sa” (Lc 24, 26). Dar Domnul este recunoscut de ucenici abia „când a binecuvântat și a frânt pâinea”, după care „s-a făcut nevăzut de la ei” (Lc 24, 30-31).

A patra arătare are loc față de Petru. Despre această arătare sunt făcute două remarci noutestamentare la Sfântul Evanghelist Luca (24, 34) și la Sfântul Pavel (I Cor 15, 5, 7). Nu se cunosc împrejurările acestei arătări. Sfântul apostol Pavel o consemnează în prima sa epistolă către corinteni⁵.

Dar tot atunci, „fiind seară, în ziua aceea, întâia a săptămânii [duminică]” (In 20, 19), Iisus Hristos se arată apostolilor fără Toma (cf. Lc 24, 36-43; In 20, 19-23; Mc. 16, 14)⁶. Locul arătării nu este indicat de evangheliști, însă, desigur, este Ierusalimul, întrucât Sfântul Evanghelist Ioan notează că apostolii se aflau în casă cu ușile încuiate „de frica iudeilor” (In 20, 19). În această atmosferă apăsătoare, apare deodată în mijlocul lor Iisus și le zice: „Pace vouă!” Cu toate că Mântuitorul le-a vorbit despre tot ceea ce urma să se întâmple și chiar despre patimile și învierea Sa, „însăpăimântându-se și înfricoșându-se, credeau că văd duh” (Lc 24, 37). Mai întâi Mântuitorul atrage atenția asupra necredinței lor și împietrirea inimii lor (ακληροκαρδιαν, cf. Mt 19, 8; Mc 10, 5), deoarece „nu i-au crezut pe cei ce-L văzuseră înviat” (Mc 16, 14).

Ca să-i încredințeze apoi pe deplin de realitatea învierii Sale, Iisus arată ucenicilor mâinile și picioarele Sale (cf. Lc 24, 39), precum și coasta Sa (cf. In 20, 20), apoi, pentru a spulbera ultima lor îndoială, stă cu ei la masă și mănâncă dintr-o bucată de pește fript și un fagure cu miere (cf. Lc. 24, 42; Fapte 10, 41). Sfântul Evanghelist Luca se oprește aici cu descrierea acestei arătări. Sfântul Ioan merge mai departe aducând un amănunt în plus („Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi. Și zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute” - In. 20, 21-23): în vederea misiunii ce avea să o îndeplinească, Iisus suflă peste apostoli și le trimite darurile Duhului Sfânt, instituind acum taina sfintei spovedanii și taina sfintei preoții, prin care lumea până la sfârșitul veacurilor, are posibilitatea să se împărtășească de darurile jertfei celei izbăvitoare a Fiului lui Dumnezeu întrupat, în vederea mântuirii.

„După opt zile” de la Înviere (In. 20, 26), Iisus se arată din nou apostolilor, însă de data aceasta prezent fiind și Toma. Această arătare este consemnată numai de sfântul Ioan teologul. Locul arătării nu este indicat de evanghelist, însă aceasta a avut loc în Ierusalim, probabil tot spre seară. De data aceasta între ucenici s-a aflat și Toma, care inițial s-a îndoit de mărturia apostolilor despre învierea și arătarea Domnului (cf. In 20, 25). Acum Mântuitorul se arată ucenicilor îndeosebi pentru Toma⁷.

Domnul îl invită să se convingă de realitatea trupului Său înviat (cf. In 20, 27). Entuziasmat, Toma exclamă: „Domnul meu și Dumnezeuul meu!” (cf. In 20, 28). Nu îl numește *Învățător* (gr. ο διδάσκαλος), după cum îl numeau ucenicii⁸, ci *Domn* (gr. ο Κύριος) și nu numai Domnul meu (gr. ο Κύριός μου), ci

și Dumnezeuul meu (gr. *ο Θεος μου*), exprimându-și deplina încredințare în dumnezeirea Sa, așa încât de acum pentru Sfântul Apostol Toma, Învierea Domnului este o certitudine, conținutul Evangheliei, pe care o va propovădui și dincolo de zidurile Ierusalimului.

Mântuitorul se mai arată apoi ucenicilor în Galileea. Prima dintre aceste arătătri în acel ținut are loc la Marea Tiberiadei și este relatată numai de Evanghelistul Ioan (cf. 21, 1-14). Pe țărmurile acestei mări erau situate mai multe sate și orașe populate de pescari își reiau apostolii vechea ocupație de pescari. Într-unul din momentele activității lor, Mântuitorul apare la ei, însoțindu-și prezența de faptul minunat al unei pescuii abundente. Erau de față doar șapte dintre ucenici (cf. In 21, 2). Descrierea acestei arătări sfântul evanghelist Ioan o completează cu observația că „*aceasta este, acum, a treia oară când Iisus S-a arătat ucenicilor; după ce S-a sculat din morți*” (In 21, 14).

Iisus se mai arată apoi ucenicilor și pe un munte, arătare prezentată doar de Sfântul Evanghelist Matei, care lasă deoparte celelalte arătătri ale lui Iisus în Ierusalim, descriind-o doar pe cea din Galileea pentru a dovedi că promisiunea Mântuitorului (cf. Mt 26, 32; Mc 14, 28) și cuvintele îngerului adresate mironosițelor (cf. Mt 28, 7; Mc 16, 7; Lc 24, 6) s-au adevărit. Ucenicii convingși de dumnezeirea Domnului i se închină (verbul gr. *proskuneu* este folosit în scriitura nouetamentară pentru a exprima adorarea lui Dumnezeu⁸; cf. Mt 28, 16-17), iar Acesta le dă porunca evanghelizării și botezării tuturor neamurilor în numele Sfintei Treimi.

Ultima arătare a lui Iisus înviat a avut-o pe muntele Eleonului, eveniment relatat de Sfântul Evanghelist Marcu (cf. 16, 15-20) și de Luca (cf. 24, 14-53; Fapte 1, 4-12), precedând înălțarea Mântuitorului la cer.

(Footnotes)

¹ Cf. Dictionar Biblic, Societatea Misionara Romana, Editura „Cartea creștina”, Oradea, 1995, art. „Cina Domnului”

² cf. Idem, art. „Mielul lui Dumnezeu”

³ cf. Idem, art. „Mijlocitor” (II. Hristos ca mijlocitor)

⁴ Cf. Pr. Prof. Dr. Constantin CORNÎTESCU, *Învierea Domnului și însemnătatea ei pentru viața creștină*, în Ortodoxia, XXXV (1983), nr. 2, p. 202

⁵ Detalii în legătură cu acest fapt a aflat apostolul Pavel de la apostolul Petru direct în timpul petrecerii celor zece zile împreună cu el, la trei ani după convertirea sa (Ga 1, 18-19). Tot în acest timp a fost informat de arătarea lui Iisus lui Iacob, episcopul Ierusalimului, pe care numai el o menționează (I Cor 15, 7).

⁶ cf. Ierom. Atanasie HARGEL, *Învierea Domnului nostru Iisus Hristos*, Chișinău, 1928, p.106. De asemenea la prof. I. Gh. SAVIN, *Mântuitorul Iisus în lumina Sfintelor Evanghelii*, în ST, seria II, anul XVI, nr. 9-10, 1964, (pp. 519-533), p. 520

⁷ Cf. Ierom. Atanasie HARGEL, op. cit., p. 112.

⁸ Cf. Pr. Sabin VERZAN, *Epistola întâi către Timotei a Sfântului Apostol Pavel. Introducere, traducere și comentariu*, teză de doctorat (continuare), în rev. Studii Teologice, seria II, anul XLI, nr. 1, 1989, p. 74.

⁹ Cf. In 4, 24; 12, 20; Fapte 8, 27; 24, 11; Evr 11-21.

Catolicitatea și sobornicitatea Ţ.E.

**Valori specifice pe care Ortodoxia le poate aduce
la edificarea noii construcții europene**

Pr. prof. univ. dr. Gheorghe I. DRĂGULIN

Eliberată de existența celor două zone de influență create la Ialta și de destrămarea fostei Uniuni Sovietice, Europa a putut să-și pună problema refacerii unității sale politice, juridice, economice și a securității colective într-un climat de pace și de democrație.

Discuțiile care au avut loc pe marginea proiectului noii construcții europene s-au purtat în special asupra mijloacelor și scopurilor ei politice cu o insistență evidentă asupra rațiunilor economice care să le susțină. S-a urmărit adică să se refacă o Europă unită, puternică, partener economic care să producă mult și să aibă deschise cât mai numeroase piețe, prezentând o stabilitate de nezdruccinat.

Din păcate valorile sociale și morale nu sunt cultivate aici în aceeași măsură ca cele economice și utilitare. „Aspectul spiritual al integrării europene este de obicei ignorat, dacă nu cumva chiar total respins. Totul se limitează la nivelul economic și politic”¹⁾.

Răsturnarea ierarhiei valorilor vechii societăți

Din cele de mai sus se poate conchide că într-adevăr civilizația actuală și în cuprinsul ei și creștinismul sunt confruntate cu un fenomen nou numit *mondializare* sau, mai exact, *globalizare*. Tehnologia și electronica au impus o mai mare interdependență între oameni și între state. Provocare fără precedent prin proporțiile dar și prin implicațiile ei, aceasta echivalează cu o gigantică mutație civilizațională, fără analogie cu stări din trecut. În manifestările lui, noul fenomen mondial se depărtează atât de ierarhiile de valori ale culturilor tradiționale cât și de valorile modernității occidentale „clasice”.

Economicul și informația cibernetică se impun acum tot mai evident cu puterea unui adevărat totalitarism. De altfel factorii care imprimă dinamism noului fenomen sunt informația, finanțele, producția și tehnologia, comerțul. Celelalte domenii ale societății globalizate: politic, social, cultural și religios sunt în declin. Ultraliberalismul economic favorizează o cultură de masă, lipsită de valori formative. Ea anihilează totodată diversitatea persoanei, omul modern ajungând să fie lipsit de transcendent. *„Mutația este însă mult mai profundă și se petrece în plan ontologic prin reducerea nihilistă a ființelor la obiecte și marfă și a ființei (ętre) însăși la bunăstare (bien-ętre) sau la simpla valoare de schimb* (după expresia lui G. Vattimo) “²⁾.

Fiind supus manipulărilor tehnico-economice, într-un spectacol mediatic susținut, omul recent se simte singur. Asupra lui năvălesc adesea forțele instinctelor și agresivității, ale concupiscentei și violenței. Impunându-se valori și mentalități străine prin cultura globală, se neglijează tradiții, credințe religioase, norme morale și juridice proprii culturilor particulare.

Este semnificativ faptul că proiectul Constituției Europene nu menționează decât în mod indirect rădăcinile creștine ale bătrânului nostru continent. Secolele catedralelor și operele de civilizație ale călugărilor benedictini din Apus, ca și instituțiile filantropice ale Bizanțului de odinioară, par mai puțin importante decât drepturile omului de astăzi. Apare limpede acum că societatea contemporană a ajuns ideologie într-o criză. Secularismul la care ne referim a adus omul modern în afara sferei religioase, iar viața civilă a declarat-o autonomă în raport cu jurisdicția bisericească.

Începuturile secularismului se caută în filozofia scolastică, cea care a urmărit să pună de acord teologia cu filosofia. Deformarea credinței și raționalizarea misterului divin, care au urmat, s-au produs atunci când imaginea despre lume a metafizicii precumpănitoare în Apus s-a prăbușit.

Din punct de vedere teologic, Occidentul a ajuns treptat la o concepție antropologică triumfalistă, **neacceptând doctrina patristică a energiilor divine necreate**. Mari teologi catolici, precum Yves Congar și Karl Rahner, au criticat în vremea mai nouă **izolarea Sfintei Treimi în transcendent. Faptul acesta a determinat singurătatea omului.**

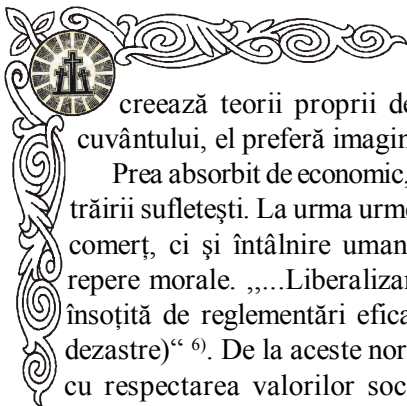

În lumea protestantă, secularismul a evoluat și mai dramatic. Teologii ei și-au propus chiar să arate că acest curent are un rol pozitiv. Alte direcții mai noi, denumite „teologii ale genitivului”, „au ca centru de greutate lumea și mai puțin pe Dumnezeu” ³⁾. Două curente: „teologia morții lui Dumnezeu” și „teologia secularizării” îndepărtează vădit pe om de dialogul cu Dumnezeu, încurajând nihilismul devastator al istoriei europene din veacul trecut. De aceea pe drept cuvânt, un teolog ortodox de astăzi a putut conchide: „...***La baza procesului de secularizare se află trei elemente, și anume: izolarea Divinității în transcendent, autonomia creației și a rațiunii umane și dominarea lumii de către om*** (...), o gravă eroare teologică care a confundat transcendența lui Dumnezeu cu absența Sa din creație. Dumnezeu a fost eliminat pur și simplu din mintea omului și din realitatea lumii văzute, fizice sau materiale, pentru a fi cantonat în sfera subiectivității umane” ⁴⁾.

În interiorul creștinismului de astăzi se observă de asemenea o tendință spre o credință difuză și improvizată. Primirea unor Sfinte Taine se motivează uneori parțial religios. Practici și valori de recentă prezență mediatică: astrologie, reîncarnare, ezoterism solicită insistent apartenența la Biserica tradițională.

Ideologiei economiei neoliberale i se impută lipsa referinței la valorile etico-sociale de astăzi

Departate de a aduce eliberarea omului prin idolatrizarea bunăstării materiale și neglijarea valorilor interiorității sale, postliberalismul economic a fost ajutat de ideologia culturală a postmodernității. Aceasta a făcut pe om autonom față de Dumnezeu, după niște legi elaborate de el însuși. A eliminat practic religia din societate, impunând separarea preocupărilor de cele materiale, care sunt reale și evidente, de valorile libertății și creativității. „Domeniul contemporan al mijloacelor de comunicație (mass-media) agravează neîncet această separație, fiindcă societatea rămâne dependentă de o ideologie liberalistă și consumistă și caută să dezvolte libertatea reală a subiectului prin intermediul *pieței dominante* și prin *refuzul transcendenței*, sau al *dimensiunii spirituale a vieții*” ⁵⁾.

Dincolo de afirmațiile tradiționale, omul postmodern își creează teorii proprii despre adevăr, păcat, Taine. În locul cuvântului, el preferă imaginea.

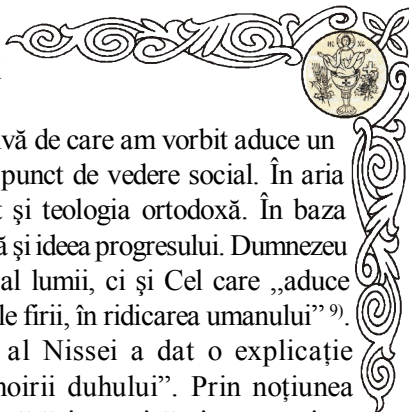
Prea absorbit de economic, individul pierde sensul vieții și bucuria trăirii sufletești. La urma urmei, globalizarea nu trebuie să fie numai comerț, ci și întâlnire umană. De aceea s-a pus problema unor repere morale. „...Liberalizarea aduce beneficii, dar dacă nu este însoțită de reglementări eficace poate realiza eșecuri mari (chiar dezastre)”⁶⁾. De la aceste norme care îmbină puterea economicului cu respectarea valorilor sociale și morale, se speră temperarea deciziilor politice mecanice ale celor puternici. Se mai așteaptă împărțirea dreaptă a profiturilor, combaterea corupției, micșorarea adâncirii prăpastiei dintre bogați și săraci, nesubminarea culturilor mici.

Dezvoltarea inegală a științelor exacte față de cele morale impune în zilele noastre, așadar, ca economicul să fie controlat de etic. Bogăția spirituală dă sens vieții. De aceea trebuie să se redescopere comuniunea, bazată pe viața interioară a oamenilor. „Cultura contemporană, mai ales cea vestică, generează și dezvoltă un spirit care este contrar dragostei autentice; este în fapt o „dragoste neurotică” sau mai degrabă o negare a sentimentelor”⁷⁾. Noul univers în care urmează să trăim are în centru persoana umană cu care se dialoghează, nu se nivelează. După actuala fază de tranziție, din care nu lipsește haosul, țările Uniunii Europene se pot întâlni în piața Ierusalimului. Acolo s-a manifestat la Cincizecime diversitatea darurilor și vocațiile Duhului Sfânt, iar nu globalizarea comerțului.

Constatându-se că ideologia economiei neoliberale contrazice calitatea mărturisirii de credință, generând apăsarea celui sărac, ba chiar frustrare, violență și moarte, Bisericile creștine s-au gândit la o alternativă a ei, care să fie în serviciul vieții. În acest sens se citează documentul *Europäische Soziale Marktwirtschaft – ein Alternatiomodell der Globalisierung*, elaborat în cadrul Conferinței Bisericilor Europene. Poziția pe care se situează forurile ecumeniste de astăzi promovează demnitatea omului, inclusiv a celui slab și sărac, libertatea lui, pacea obținută prin nonviolență. Calea prin care se speră să se obțină rezultate pozitive este aceea a dialogului cu institutele financiare internaționale și solidarizarea celorlalte religii ale lumii⁸⁾. Aceeași angajare pentru o Europă umană, care să respecte valorile fundamentale ale vieții și responsabilitatea pentru cei săraci, o manifestă și recenta *Charta Oecumenica*.

Poziția Ortodoxiei față de alternativa creștină a globalizării

Este evident că recenta inițiativă de care am vorbit aduce un element etic de mare însemnătate din punct de vedere social. În aria acestor preocupări se înscrie negreșit și teologia ortodoxă. În baza învățăturii ei despre providență se cultivă și ideea progresului. Dumnezeu nu este numai creator și conservator al lumii, ci și Cel care „aduce trepte esențial noi, mai presus de cele ale firii, în ridicarea umanului”⁹⁾.

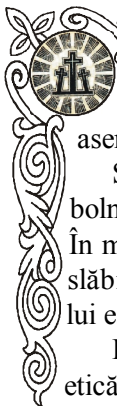
Îndeosebi Sfântul Grigore al Nissei a dat o explicație adecvată îndemnului paulin al „înnoirii duhului”. Prin noțiunea epectazei pe care a gândit-o, el arată părăsirea oricărei trepte atinse în cunoașterea lui Dumnezeu pentru dobândirea alteia și mai înalte.

Ortodoxia vorbește de o structură sacramentală a cosmosului. Acesta este un dar al lui Dumnezeu, căruia omul trebuie să-i răspundă cu același sentiment. Se realizează astfel un circuit al iubirii, care umanizează și spiritualizează lumea. Această manifestare a iubirii lui Dumnezeu se mărește, dacă se adaugă la ea și darul făcut semenilor. *„Faptul că lumea e primită în dar de la Dumnezeu implică datoria omului de a o face continuu dar semenilor săi. Această întrebuintare transformă bunurile materiale și spirituale din ziduri despărțitoare și din motive de ceartă, de luptă și de orgoliu în punți ale iubirii și comuniunii, ale catolicității”*¹⁰⁾.

Cităm în continuare din același mare teolog român: *„Viziunea unui progres al umanității prin adâncirea conștiinței despre datoria nesfârșită a iubirii e sprijinită și de învățătura ortodoxă despre energiile divine necreate. Aceasta implică o viziune dinamică a lui Dumnezeu. Dumnezeu își pune în evidență și în lucrare în cursul progresului spiritual al omenirii alte și alte energii pe măsura capacității omenirii de a se deschide lor și de a le fructifica”*¹¹⁾. Rămânând transcendent lumii după ființa Sa, Atotțiitorul are totuși legătură cu ea, căreia îi comunică prin Fiul în Duhul Sfânt energiile divine care izvorăsc din Tatăl.

Evident lucru că lumea nu este autonomă față de Creatorul ei, Care totuși nu are o prezență ființială în ea.

Un profesor de teologie, N. Golubovski, amintește: „Morală este pentru Ortodoxie o activitate în folosul tuturor”¹²⁾. Cardinalul

Christoph Schönborn repetă de asemenea în zilele noastre: „Ortodoxia, adevărata mărturisire a credinței, este, de asemenea, apărătoarea respectului față de săraci” ¹³⁾.

Și Părintele Stăniloae constată: „În fiecare sărac, asuprit sau bolnav ne întâmpină Hristos cerându-ne - în smerenia Lui - ajutorul. În mâna întinsă a săracului se află mâna întinsă a lui Hristos; în slăbiciunea vocii lui, auzim vocea slabă a lui Hristos (...), suferința lui este suferința lui Hristos pe Cruce, pe care noi o prelungim” ¹⁴⁾.

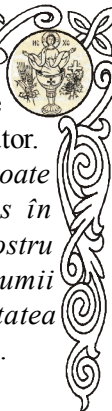
Din cele de mai sus se poate vedea că Ortodoxia nu este numai etică, ci virtutea milei înfloarește în cuprinsul ei sentimente umane speciale, precum omenia, generozitatea, delicatețea.

Spiritualitatea Ortodoxiei este necesară căutărilor echilibrului Europei de astăzi

Moraliștii, filosofii culturii, politologii trag concluzii pesimiste când analizează starea de fapt a creștinismului contemporan. Ei se îngrijorează când întâlnesc, mai ales în Occident, unele convingeri religioase superficiale, credință slabă, rânduiești exterioare pentru rugăciune, post și înfrânare. Cu toții așteaptă efectele unei spiritualități autentice, deschidere care să-i poarte spre orizontul de dincolo de lumea aceasta. Ea urmează să înlăture monotonia, lipsa de dialog, cultura, superficialitatea, îngustimea sufletească de astăzi. Cu cât înaintează în credință cu atât mai mult ajunge omul la liniște și la bucurie înaltă. În ciuda raționalismului, care ne separă, Occidentul trebuie să se inspire din nou mai atent din creștinismul începuturilor, cum îndemna la întronizare și Sanctitatea Sa Papa Benedict al XVI-lea. Acesta îi poate aminti mai des de rugăciune, de iubire lucrătoare, de transfigurare. „*Spiritualitatea creștină răsăriteană, conchide marele nostru teolog, ¹⁵⁾ cu dogmele ei deschise spre infinit, cu rânduieștile purificatoare de patimi și susținătoare ale rugăciunii, sunt cea mai bună metodă atât pentru dobândirea adevăratei libertăți întru Dumnezeu cât și pentru progresul în cunoașterea și comuniunea prin experiență a lui Dumnezeu și a semenilor; sunt cea mai bună metodă prin care se asigură înaintarea pe linia voită și de providența lui Dumnezeu, care a ajuns la lucrarea ei cea mai înaltă în Hristos*”.

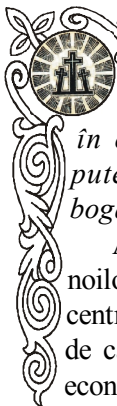
Prin dobândirea virtuților, care să înlocuiască patimile, și prin înfrânarea imaginației pasionale, creștinul ajunge să contemple icoana Mântuitorului ca Logos Creator și ca Logos Răscumpărător. „*El este Pantocrator cosmic, fiindcă le unește și le ține pe toate în Sine, ca unul din Treime (...) Prezența lui Hristos în credincioși a constituit puterea care i-a permis neamului nostru să înfrunte vitregia istoriei și să reziste la asalturile lumii secularizate. Din lumina Învierii lui Hristos, răsare calitatea duhovnicească a credinciosului de a fi lumină a lumii*”¹⁶⁾.

Relațiile interpersonale și instituțiile europene ar putea să se inspire din duhul sobornicității ortodoxe

Încă de acum patru decenii, un mare teolog român atrăgea atenția că noțiunea de **ecumenicitate** a Bisericii a revenit în actualitatea de atunci cu numeroase înțelesuri. Din cele cinci sensuri selectate, amintitul teolog îl reține pe acela de **universalitate** sau **catolicitate**, deoarece Biserica îi cuprinde pe toți cei mântuiți, cu începere de la facerea lumii. Aici se precizează „valoarea unică a teologumenei eclesiologice formulate de vestitul teolog laic, care a fost rusul ortodox Alexei S. Homiakov”. Se evidențiază în continuare: „*S-ar putea spune că nimic nu arcuiește în chip mai cuprinzător și mai dumnezeiesc de veridic bolta înfrățirii creștine universale decât eclesiologia lui A. Homiakov*”¹⁷⁾.

În aceeași direcție cugetă și Pr. prof. Dumitru Stăniloae, care evidențiază un aspect **extensiv** al noțiunii, **catolicitatea**, și altul **intensiv**. În înțelesul din urmă, „fiecare se dezvoltă în comuniune cu toți și comuniunea se dezvoltă prin aportul personal pozitiv al fiecărui membru, prin darul fiecăruia, amplificat în Duhul comuniunii. În fiecare se vede și se valorifică întregul și în întreg fiecare”¹⁸⁾. Pentru această realitate care conciliază libertatea individului cu exigențele întregului, Ortodoxia întrebuintează denumirea de **sobornicitate**. Reluată în noi aprofundări, ea și-a arătat și alte nuanțe. Amintitul teolog român evidențiază aspectul dinamic al noțiunii. Întregul nu desființează identitățile, iar unitatea lor creează un anumit fel de unitate: **unitatea de comuniune**. Aceasta reflectă demnitatea persoanelor implicate și o valorificare mai potrivită a structurilor ierarhice în raport cu ele: „*Fiecare credincios este*

însoțit de unanimitatea Bisericii. Nici unul nu e singur, ci se află în această unanimitate. E o unanimitate perfectă de persoane în care se păstrează neanulată fiecare persoană, primind putere din corpul întreg și contribuind cu specificul ei la bogăția și la viața corpului întreg”¹⁹⁾.

Analizii politici și-au pus numeroase întrebări asupra structurilor noilor organisme europene. Europa de astăzi nu mai poate fi un stat centralizat. Ea nu are posibilitatea să ascundă nici tensiunile interne de care nu este scutită și nici echilibrul instabil între aspirațiile economice și cele culturale. Teologia ortodoxă se opune unei puteri centralizatoare și uniformizatoare. Structura ei sinodală, conciliară sau sobornicească, imită comuniunea Persoanelor treimice. În felul acesta se afirmă identitatea specifică fiecărui neam și totodată legătura comuniunii dintre ele. **Unitatea în diversitate**, preconizată de Constituția Europeană, se conciliază cu **unitatea de comuniune** pe care o oferă înțelegerea de astăzi a sobornicității. În același sens reflectează și un teolog catolic contemporan: „*În timp ce ne luptăm să ne gândim cum ar putea comunitatea mondială să fie văzută ca o familie, am putea să luăm din nou în considerație noțiunea rusească de sobor, veche de sute de ani (Montville). Unele sugestii se pot face pornind de la o înțelegere eshatologică fundamentală*”²⁰⁾.

Edificarea Europei de mâine nu poate nesocoti realitatea revelațională a națiunilor și a Bisericilor locale

Conceput ca un program grandios și generos, proiectul politic al unității europene a fost primit cu entuziasm de numeroși adepți. De când s-a observat însă că se cultivă *o dezaprobare a națiunilor și o mitizare a Europei*, a apărut și o categorie de eurosceptici. Se afirmă astfel că prima noțiune amintită acum ar fi un mit. El este o „invenție a secolului al XIX-lea” și cu trecerea timpului rămâne o iluzie. Faptul că ideea de naționalism este socotită la fel de rea ca rasismul, întrucât cultivă o „atitudine ostilă față de ceilalți”²¹⁾ și xenofobie, iar Europa devine „transnațională”, a dat naștere la nedumeriri și atitudini prudente. În treacăt observăm că naționalismul luminat nu cultivă excluderea sau disprețuirea celorlalți. De aceea Ortodoxia nu este satisfăcută de

o cultură globală, în care identitatea etnică este minimalizată, dar nici de culturile locale închise, care pot promova șovinismul, ura față de străini și alte rele.

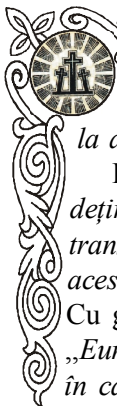
Evident lucru că oricât de frumoase au fost principiile *Revoluției franceze*, nu se poate rămâne azi numai la ele. Drepturile omului pe care le-au generat trebuie raportate în continuare la principiile umanist-creștine. Evanghelia lui Hristos a rămas cunoscută la noi ca „legea românească”. Prin ea putem să păstrăm identitatea națională „și *ipso facto* să milităm pentru o unitate spirituală a Europei, în care fiecare popor să-și poată aduce contribuția prin însăși propria sa specificitate (etnică, lingvistică, religioasă, culturală etc.) “²²⁾. Prin aceasta se depășește acordul realizat doar pe bază economică și tehnică.

În trecutul popoarelor ortodoxe, astfel de îngemănări etnico-eccleziastice se găsesc chiar la începuturile intrării lor în istoria politică. O despărțire a acestei sinteze de tradiție seculară ar echivala cu o mutilare de neconceput în mentalitatea mediului respectiv.

De altfel Mântuitorul a poruncit Sfinților Apostoli să propovăduiască mesajul Lui la *toate neamurile* (Matei 28, 19). De-a lungul istoriei, Ortodoxia a respectat și a avut sollicitudine față de minoritățile naționale stabilite în teritoriul ei datorită vicisitudinilor politice. În această privință, la români, se dă exemplu cazul huseiților extremiști statorniciți în Moldova. Aici, în contrast cu prigoanele suferite din partea persecutorilor din țara lor de origini, erau tolerați și primeau privilegii²³⁾.

„...Gruparea oamenilor în popoare, neamuri sau etnii și a acestora în state naționale, s-a dovedit ca principiu de neînlocuit, fiind stabilit de Creator ca element esențial al naturii umane”²⁴⁾. În organizarea bisericească, elementul etnic de asemenea s-a impus îndeosebi ca dispoziție a canonului 34 apostolic.

Și în recentul *Catehism al Bisericii Romano-Catolice* se promovează principiul **diversității în unitate**: „De la început, această Biserică una se prezintă totuși cu o mare diversitate ce provine atât din varietatea darurilor lui Dumnezeu, cât și din multitudinea persoanelor care le primesc. În unitatea popoarelor lui Dumnezeu sunt adunate diversitățile popoarelor și culturilor. Între membrii Bisericii există o diversitate de daruri, funcții, stări și moduri de viață. Marea bogăție a acestor diversități nu se opune unității Bisericii.

Totuși păcatul și greutatea consecințelor sale amenință fără încetare darul unității. De aceea, Apostolul trebuie să îndemne la a păstra unitatea Duhului prin legătura păcii (Ef. 4, 3) “²⁵⁾

Dintr-o altă perspectivă, „națiunile europene sunt fiecare deținătoare ale valorilor civilizației și culturii care trebuie să fie transferate spre viitor și acestea sunt națiunile care vor asigura acest transfer”. Este vorba de un bogat și divers patrimoniu cultural. Cu gândul la baza unei unități organice, același autor conchide: „Europa viitorului trebuie să fie un continent de sinteză culturală în care fiecare să poată aduce aici bogăția sa spirituală”²⁶⁾.

Amintim și prorocia *Apocalipsei*, care arată că în împărăția lui Dumnezeu se vor păstra nu numai roadele, ci „și frunzele pomului (vieții) spre tămăduirea neamurilor” (22,2).

Împotriva unui tip de totalitarism și a unui sincretism cultural care poate să apară între un centru economic atotputernic și periferiile pe care le domină cu diverse mijloace, analiștii se gândesc tot la relația local, național și european. Numai așa „o Europă unită fără respectul total față de realitățile naționale specifice și față de un fundament spiritual creștin nu poate exista”²⁷⁾.

Ca model de conciliere între european și local, precum și de păstrare a identității proprii, se citează Ortodoxia românească. Ea poate aduce Europei de astăzi legitimitatea sa orientală păstrată timp de milenii la un popor de origine romanică.

Necesitatea revenirii Occidentului la vechile valori creștine, pentru refacerea unității Bisericii

După cum a observat Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I, „unitatea europeană dorește extinderea în țările tradițional ortodoxe ale Europei Răsăritene pe baza criteriilor economice și politice și nu a celor religioase”²⁸⁾. Faptul că noua configurație a continentului nostru se face cu „uitarea” aspectului ei religios și moral trădează o optică apuseană. În această parte a lumii, Dumnezeu a fost izolat într-o transcendență exagerată, iar reacțiile prea clericale și autoritare ale Bisericii Romano-Catolice în istoria trecută au cauzat resentimente. Dezacralizarea și golul sufletesc

au invadat atunci viața religioasă apuseană. În veacul nostru, căutările după alte orizonturi spirituale au însemnat, mai întâi, reîntoarcere la tradițiile noastre autentice. Alteori, omul occidental rănit a căutat salvarea în ocultismul modern sau în mișcările religioase extrem-orientale.

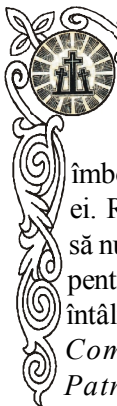
„În sfârșit, Apusul este supus de multă vreme unui proces de dezcreștinare care minează înseși fundamentele civilizației și care riscă să ducă, în deceniile care vor veni, la un declin iremediabil”²⁹⁾.

Un argument al peisajului occidental, pe care l-am întâlnit aici, este și „incompatibilitatea” dintre Europa Occidentală și Ortodoxie. Granițele unității europene s-ar fi închis acum câțiva ani la limitele țărilor ortodoxe. Discuția este sterilă și falsă, din punctul de vedere al paginilor negre vest-europene. *„Dacă urmărim, dimpotrivă, elementele bune ale civilizației europene, vom vedea că acestea provin în cea mai mare parte din Bizanțul ortodox, care a fost apărătorul tradiției și literaturii vechi grecești, încreștinătorul acestora și transmițătorul tezaurului creștin în Occident, astfel încât, la final, la temelia civilizației europene se află Bizanțul, adică expresia dominantă a Bisericii Ortodoxe Răsăritene (...)*

Este, așadar, învederat faptul că la rădăcinile culturii și civilizației Europei Occidentale se găsește Ortodoxia și că, dacă Europa Occidentală vrea să iasă din anumite impasuri spirituale, este datoare să se întoarcă la rădăcinile ei autentice, în care se trăiește armonia omului cu Dumnezeu și cu lumea, în locul aroganței umane”³⁰⁾.

Noțiunea de Europa se găsește menționată și în actele Sinoadelor Ecumenice, care s-au ținut toate în Răsărit³¹⁾. *„Nu trebuie nici o clipă să pierdem din vedere că Apusul a fost ortodox vreme de un mileniu, până la dureroasa ruptură, ale cărei simptome se pot discerne în epoca lui Carol cel Mare, și care s-a desăvârșit în veacul al XI-lea”³²⁾.*

Integrarea europeană constituie, așadar, pentru Occident un bun prilej de a ieși din dificultățile trecutului. Ortodoxia îl poate ajuta să revină la adevărurile comune de dinainte de Marea Schismă. Unitatea creștinismului va ușura acțiunile de unitate ale Europei. De aceea creștinii intensifică activitatea ecumenistă în scopul refacerii comuniunii. Conferința Mondială „Credință și Constituție” de la Santiago de

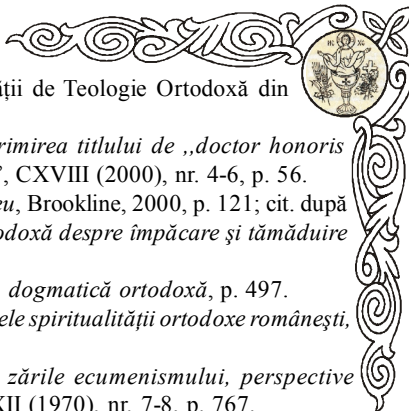
Compostela, din august 1993, a dezbătut tocmai tema *Spre koinonia în Credință, Viață și Mărturisire*.

Revenirea la vechile valori creștine, din primul mileniu, îmbogățește spiritualitatea Europei și contribuie la refacerea unității ei. Reconcilierea aceasta face ca noua universalizare a comerțului să nu fie o uniformizare, nici o nouă formă de dominare, ci o întâlnire pentru binele comun. Un teolog contemporan descrie astfel foloasele întâlnirilor pe care le așteptăm: „*Nu este întâmplător dacă la sediul Comunității Europene din Bruxelles există un birou al Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol, ca expresie a contribuției spirituale pe care Ortodoxia o poate aduce la edificarea spirituală a Comunității Europene, dar și pentru faptul că între structura democratică a Comunității Europene și structura sinodală a Bisericii Ortodoxe există similarități evidente. Structura Bisericii Ortodoxe constituie un sprijin pentru o viitoare Europă a națiunilor și pentru viitoarele structuri nord-atlantice, din care va face parte și țara noastră*”³³⁾.

NOTE

1. Pr. prof. dr. Dumitru Popescu și Pr. prof. dr. Ioan Ică, *Biserica Ortodoxă Română și integrarea europeană*, în vol. *Biserica în misiune*. Patriarhia română la ceas aniversar, București, 2005, p. 764.
2. Arhid. conf. dr. Ioan I. Ică jr., *Provocarea globalizării – mutația umanului*, în „Porunca iubirii”, 2002, nr. 1-2, p. 62.
3. Pr. conf. dr. Ștefan Buchiu, *Preotul ortodox în fața provocărilor culturii contemporane*, în „Glasul Bisericii”, LXV (2006), nr. 5-8, p. 177.
4. Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Transfigurare și secularizare*. Misiunea Bisericii într-o lume secularizată, în „Studii teologice”, XLVI (1994), nr. 1-3, p. 38 (subl. în text).
5. Idem, *Omul fără rădăcini*, în vol. *Biserica în misiune*, p. 482.
6. Daniel Dăianu, *Economie și valori*, în „Deci”, nr. 3, 3 decembrie 2002, p. 3.
7. Pr. prof. dr. Theodor Damian, *Implicațiile spirituale ale teologiei icoanei*, Cluj-Napoca, 2003, p. 27.
8. Vezi Pr. prof. univ. dr. Mircea Basarab, *Pentru o dimensiune spirituală a globalizării*, în *Omagiu Prof. Nicolae V. Dură*. La 60 de ani, Constanța, 2006, p. 1470 și urm.
9. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, București, 1978, p. 491.
10. Idem, *Câteva trăsături caracteristice ale Ortodoxiei*, în „Mitropolia Olteniei”, XXII (1970), nr. 7-8, p. 741.

11. *Ibidem*, p. 742.
12. Cf. Pr. prof. Vladimir Fedorov, *Misiunea Ortodoxiei astăzi*, în „Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din București”, IV (2004), p. 227.
13. Card. Chr. Schönborn, *Cuvântare la primirea titlului de „doctor honoris causa”*, în „Biserica Ortodoxă Română”, CXVIII (2000), nr. 4-6, p. 56.
14. Pr. D. Stăniloae, *Experiența lui Dumnezeu*, Brookline, 2000, p. 121; cit. după Pr. prof. dr. Th. Fitzgerald, *Mărturia ortodoxă despre împăcare și tămăduire în societate*, în „Anuarul” citat, p. 237.
15. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, p. 497.
16. Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Coordonatele spiritualității ortodoxe românești*, în vol. *Biserica în misiune*, p. 253.
17. Pr. prof. dr. Liviu Stan, *Ortodoxia în zările ecumenismului, perspective ecumenice*, în „Mitropolia Olteniei”, XXII (1970), nr. 7-8, p. 767.
18. Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *Câteva trăsături*, p. 739.
19. Idem, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, București, 1978, p. 285.
20. Andre Joos (Sastrsum), *Abordarea sobornicească a teologiei ortodoxe. Rădăcinile ei și superioritatea acesteia față de iluzia globalizării în societățile din istoria recentă*, în „Anuarul” citat, p. 251.
21. Tzvetan Todorov, *Noi și ceilalți*, Iași, 1999, p. 341.
22. Pr. prof. dr. Nicolae V. Dură, *Bisericele Europei și Uniunea Europeană. Ecumenism, reconciliere creștină și unitate europeană*, în vol. *Biserica în misiune*, p. 776.
23. Vezi drd. Daniel Benga, *Hușiții, premergători ai Reformei*. Prezența lor pe pământ românesc, în „Biserica Ortodoxă Română”, CXVII (1999), nr. 1-6, p. 361.
24. Prof. dr. Iorgu D. Ivan, *Etnosul-Neamul, temei divin și principiu fundamental canonic al autocefaliei bisericești*, în vol. *Ortodoxia românească*, București, 1992, p. 102.
25. Citat după Card. Chr. Schönborn, p. 55.
26. Acad. Dan Berindei, *Lă avenir spirituel des nations européennes*, în „Academica”, XIII (2003), nr. 19, p. 20.
27. Mihail Diaconescu, *Local, național, european*, în „Argeș. Revistă de cultură”, I (decembrie 2001), nr. 3, p. 1.
28. Cf. Pr. conf. dr. Ștefan Buchiu, *Integrare și secularizare*, în vol. *Biserica în misiune*, p. 842.
29. Placide Deseille, *Nostalgia Ortodoxiei*. Trad. de Dora Mezdrea, București, 1995, p. 248.
30. Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Constantinopolului, *Biserica Ortodoxă și Europa contemporană*, în „Ortodoxia”, LI (2000), nr. 1-2, p. 4 și urm.
31. Pr. prof. dr. Nicolae V. Dură, *ibid.*, p. 782.
32. Placide Deseille, *ibid.*, p. 234.
33. Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Biserica Ortodoxă Română și valorile euro-atlantice*, în vol. *Biserica în misiune*, p. 830.

Va mai exista Viață înainte de moarte?

Sensul vieții, al morții și al suferinței în mileniul III

Dan Puric

Înainte de a vorbi de sensul vieții, al morții și al suferinței în mileniul III, cred că ar trebui precizate câteva aspecte fundamentale, cum ar fi:

1. Sensul vieții, al morții și al suferinței, așa cum se arată el a fi în matricea sufletească a poporului român.
2. Care a fost momentul istoric când acest sens a fost obligat să legitimizeze esența de neînfrânt creștină a neamului românesc?
3. Care este sensul vieții, al morții și al suferinței în lumea modernă de azi?
4. Și lucrul cel mai important: care este raportul României creștine cu sensul acordat de aceasta lume?

Ca să răspundem la primul punct, ar trebui să mergem pe urmele savantului Simion Mehedinți, care sesiza că pe pământul românesc creștinismul ne-a prins deja nemuritori – prin credința de nestrămutat pe care o aveau dacii în nemurire, prin bucuria lor în fața morții. Am fost, parcă, pregătiți sufletește și anunțați „avant la lettre” de adevărul lumii. Putem spune că poporul român nu s-a convertit, s-a luminat. Convertirea are zbaterile ei către ceea ce a fost, creează seisme imprevizibile, din când în când ecourile începutului mai chinuiește ființa. Luminarea nu chinuiește ființa, o limpezește, o scapă de teroarea contingentului fără să anuleze realitatea acestuia, reduce gravitația excesivă a acestei realități ce ne înconjoară și face loc Tainei.

„Câtă aparență, atâta ființă”, afirma Husserl, preluând un principiu al școlii neokantiene de la Marburg.

„Ce este viața?” l-a întrebat filosoful creștin Ernest Bernea pe un țăran român din perioada interbelică, în cadrul unui studiu nomografic declanșat de Dimitrie Gusti.

„Viața-i viață!”, răspunde țăranul, „dar și multa nălucire în jur”. Între afirmația lui Husserl și răspunsul țăranului român este o prăpastie ontologică în ceea ce privește percepția lumii. Sensul pe care românul îl dă vieții se definește paradoxal, dar, în același timp, precis. Realitatea vieții este respectată, aparența nu este neglijată, dar nu este, în același timp, fetișizată și egalată cu sensul ființei. Mai există o realitate nemăsurabilă fenomenologic, fizic, matematic etc., dar care, cu toate acestea, există – „nălucirea” din jur, adică **Taina**. Curios, această „nălucire” nu este interogată, ci doar constatată și, mai mult, respectată. Acest respect al **Tainei**, marcat de sfânta mirare și nu de curiozitate rațională, creează românului un sens major al vieții care nu-i produce frică în fața necunoscutului, ci se lasă învăluit de acesta într-o îmbogățirea ființei sale.

De aici acea lipsă de precipitare biologică a lui în fața morții. „Și de-o fi să mor...”, spune ciobanul din *Miorița*, detensionând învecinarea morții, minimalizându-i tragedia, dar nu din dispreț, ci dintr-un reflex sublim de a o îmblânzi, de a se împrieteni cu necruțătorul destin, ca acesta să nu mai pară rupere, ci curgere. Această calitate a poporului român se numește **înțelepciune duiosă**. Ciudată împletitură în care filosofia este vibrată de suflet și din cunoaștere se transformă în înțelepciune. Conceptul simțit - inteligența intuiției, ar spune fratele nostru apusean Pico della Mirandola. A vorbi, fără a vedea, despre răsăritul soarelui poate să creeze un concept, dar un concept mort, a vorbi după ce l-ai văzut creează conceptul sensibil – spunea acesta, într-un mod paradoxal, în plină Renaștere. **Cândva am fost frați în felul în care am privit lumea – am putea spune – cine și când ne-a despărțit este întrebarea sufletului meu!** Existența poporului român a fost marcată tot timpul de pericolul dispariției sale din

istorie. Romanul, deci, a văzut moartea, a trăit în proximitatea ei clipă de clipă și, totuși, nu groaza i se citește pe chip, ci o decentă împăcare care nu ne vorbește despre fatalism, ci despre înțelegerea fundamentală. Trecerea dincolo se face cu regret pământesc, dar și cu bucurie creștină, așa cum putem vedea într-un bocet maramureșean: „*Draga maichii, după tine îmi pare rău și bine*”. Comentariile nefirești, superficiale din ultima vreme în spațiul cultural românesc – vis a vis de așa-zisul defetism al românului – denunță public sechelele genei comuniste marcată de activism perpetuu, precum și altoiul gândirii noi, secularizate, marcate de utilitarism și eficiență, **cu viața pre viață călcând**. Românul vorbește firesc cu moartea, adică esențialmente creștinește. Patetismul antic al grecilor, disprețul sau indiferența românilor, frica camuflată a omului modern, el nu le cunoaște, pentru că el, românul, o cunoaște demult, a stat gard în gard cu Ea, a vorbit cu Ea, a negociat cu Ea, a responsabilizat-o, a scos-o din sălbăticie și i-a dat sens, după cum putem vedea în minunatele versuri ale unui cântec popular maramureșean despre moarte:

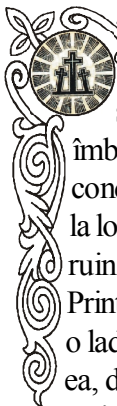
„Sâmbăta de dimineață
M-o cătat Moartea prin casă
M-o cătat și m-o aflat.
Eu de moarte m-am rugat
Să mă mai lase un ceas
Că mai am și eu necaz
Și mai am vo tri copii
Și-o mie de datorii
Și daca le-oi împăca
Vin-o moarte și mă ia
Că eu lumea mi-am urât
Mi-e dor numai de Mormânt”.

Cuvântul jale este neputincios și neîntreg ca să comenteze această „lăcrimă amară” care este sufletul țaranului român. Închipuți-vă țara aceasta ca pe obrazul unui copil pe care curge această

lăcrimă încontinuu și veți realiza istoria poporului român. Expresia contemporană a acestei stări sufletești se găsește perfect conservată în dimensiunea ei, în ceea ce oamenii de azi te-ntreabă dacă știi care este ultima întrebare a poporului român. „Care este?”, zici tu... și ți se răspunde: „**Dacă există viață înainte de Moarte?**”. Iată, deci, sensul vieții și al morții cum trece neîntinat de istorie la acest neam. Necazul este tragedia continuă a acestui popor, este inflația de griji, este întunecarea vieții și luminarea morții. Dar moartea este educată să vină doar atunci când omul și-a făcut datoria față de viață, când a curățat-o pe aceasta de necazuri.

La român, Moartea nu este de capul ei, trebuie să respecte regula jocului. Ea nu este un dușman al vieții, ci, paradoxal, un partener al ei. Nu este dimensiunea cea mai mare, ci stă la coadă după Necaz și datorii. Mormântul nu este loc de blestemat, ci de iubit. Este o inversare ontologică fără precedent la alte popoare. În basmul „Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte”, Făt-Frumos nu acceptă să se nască decât numai dacă tatăl său îi promite că îi dăruiește nu bogății, împărății, ci sensul nemuririi – al „tinereții fără bătrânețe și al vieții fără de moarte” – este o cerere în plan spiritual absolut, ispita celor materiale fiind inexistentă. Citim aici cea mai puternică expresie popular-creștină a unui neam, este strigătul cel mai acut după condiția pierdută, după puritatea ei primară. În acest dor al inocenței de început mai găsim o esență sufletească a acestui neam. Făt-Frumos îi cere tatălui său, împăratul, să schimbe sensul vieții și al morții – să dea ceasul înapoi la condiția adamică, să ducă totul înainte de cădere. Este o îndrăzneală creștină, nu o obrăznicie, este cerința acută după calitatea vieții și nu după cantitatea ei, căci esența creștinismului stă în calitatea ființei ca fiu al lui Dumnezeu și nu ca și cantitate biologică, socială, politică a individului în societate. În nici un moment Făt-Frumos nu face concesii bogăției materiale în care s-a născut. El caută nemurirea. Fugind după un iepure la vânătoare, povestea spune că iese din poiana uitării și-ncepe să-și aducă aminte. Atunci se instalează dorul față de viață în murirea ei. Coborârea din Absolut în istorie Constantin Noica o notează excelent ca **coborârea din**

Ființă în Fire. Ajuns cu greu din Eden în locul pământesc al nașterii sale, ceasul biologic se-ntoarce în sensul timpului omului căzut și îmbătrânește în minute câți alții în ani. Aceasta este pedeapsa – condiția perisabilă a muritorului. Și acest muritor, ca toți alții, ajunge la locul unde odată era castelul tatălui său și care acum este plin de ruine. În jur o lume nouă, clădiri necunoscute lui – civilizații noi. Printre resturile trecutului mai găsește urma tronului distrus și sub el o ladă. Deschizând lada, din ea iese însăși Moartea – îmbătrânită și ea, dar care mai are puterea să-i tragă o palmă, strigându-i: „Dacă mai zăboveai, nici pe mine nu mă mai găseai!”. Este pentru prima oară când Moartea este pusă în pericol să moară. Tot Constantin Noica subliniază că Moartea îl pedepsește pe Făt-Frumos că a îndrăznit ***să iasă din Fire în Ființă.***

Eminescu îl întreba din când în când pe Slavici: „Ce mai faci cu intrarea întru Ființă?”. Această obsesie a trăirii în ființă și mai puțin în fire, o sesizează și M. Vulcănescu atunci când spune că poporul român trăiește esențial în virtualitate și numai în cazuri extreme iese în istorie. Acest fel de a fi irită mersul istoriei – o boicotează, cum ar spune Blaga, considerând-o - în expresia lui Noica - simplă meteorologie. Această atitudine a poporului român în fața lumii – această grădină sufletească a fost humusul existențial în care a crescut, ca o prelungire de lumină, creștinismul.

Expresia lui, implicită atitudinal, o găsim concentrată în jurul versului eminescian: „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată!”. (Lecția fundamentală a creștinismului este să te-nvețe cum să mori).

Matricea aceasta creștină dezvoltată până în ultima celula a omului românesc nu s-a grăbit să semneze în istorie, ci să asigure dăinuirea. N-a slăbit în timp, ci s-a întărit. Pușcăriile comuniste au fost hârtia de turnesol care a adus dovada acestei esențe. Din gena aceasta ne-am refăcut tot timpul. Sincronizările cu Occidentul au fost precipitări de moment necesare istoric, dar florile sufletului nostru au crescut rebele în salturi tainice pe care nici astăzi nu ni le explicăm la acest neam.

Dar aici intrăm în punctul al doilea în care analizăm momentul cel mai acut, în care poporul român și-a definit sensul vieții, al

Comunistă. Numai că aici
e ea antropologică, istorică,
analiza acestei crime în termenii
emul de referință se schimbă și
Michel Henry putem spune că
dinul gândirii”... Mi-aș permite
dinul **Mărturisirii**. Mărturisirea

pare
greu
ogică
inea
eună

d nu
nimă
unci
riei,
tivul
imă,
nima
pri...
mea,

lumi
mână
ce a

răspuns Mihai Eminescu când a fost lăudat de Majestatea Sa, Regina Elisabeta (poeta Carmen Sylva) pentru versurile sale: „*Majestate, versurile se desprind de noi ca frunzele moarte de copaci*”.

Această jertfă a viului, acest suspin adânc al inimii este tonul limbii care poate vorbi profund despre destinul acestui neam. Aici orice analiză se oprește, ideile se frâng neputincioase. Cred că perioada comunistă se poate compara cu un copac ce-și pierde frunzele, rămânând uscat. Fiecare frunză este o jertfă a copacului ucis în ceea ce are el mai bun. Toată intelectualitatea, tot tineretul țării ucis în închisori, mutilat sufletește în numele unei idei izbăvitoare, toți țăranii gospodari, toată aristocrația – anulate în numele unei dreptăți sociale virtuale. România de azi este acest copac uscat care și-a pierdut frunzele. Aceste frunze, în căderea lor la pământ, au șoptit în taină sau au strigat neauzite sensul vieții, al morții și al suferinței la care au fost supuse. Această recentă cruzime a omului asupra omului în România și în tot ghetoul estic se face din ce în ce mai neauzită, este din ce în ce mai eludată din preocupările omului occidental și, ce ciudat, când te gândești că totul a început la ei. Joubert, 26 iunie 1806: „*Lecții violente de umanitate au fost urmate de cruzimi îngrozitoare. Mila s-a transformat în furie. I-am ciopârțit pe Ludovic al XVI-lea, pe sora lui, tot ce Franța avea mai virtuos*” – textul acesta poate fi luat și pus în orice țară unde comunismul s-a declanșat. El a ucis tot ce a avut Franța mai virtuos, tot ce a avut România, Polonia, Rusia, Bulgaria etc., mai virtuos. Copaci desfrunziți de o istorie aberantă. Și, totuși, astăzi **Răsăritul și Apusul se află în contra sens. Sensul vieții noastre este în contra sens cu sensul vieții lor, nu ne mai întâlnim nici în viață, nici în moarte, nici în suferință. Creștinismul era cel care ne unea, care ne făcea frați, acesta era unicul sens al lumii. Acest sens pe care Hristos l-a adus pe pământ a fost distrus, compromis și mai ales dublat de omul auto-mântuitor.** Nu dragostea față de Dumnezeu și aproapele tău - ci contractul, doctrina, ideologia; nu mântuirea, ci vindecarea paleativă. Iar vindecarea aceasta de moment se face prin idei, iar ideile au ceva pervers în vindecare precum medicamentele pentru corp. Părintele fiziologiei, Claude Bernard, observa: „... *acțiunea și efectele dezordonate ale substanțelor medicamentoase*”

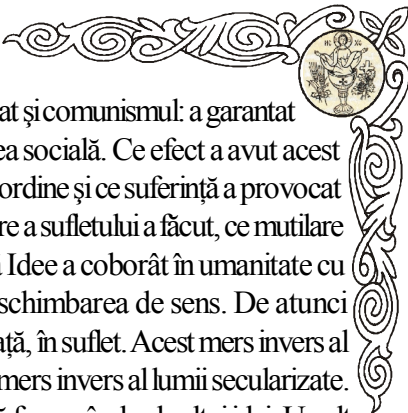
sunt asemănătoare acțiunii și
efectelor cauzelor îmbolnăvirii”. Căci

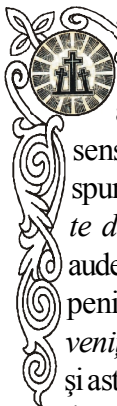
pe post de panaceu universal s-a prezentat și comunismul: a garantat vindecarea în plan istoric de nedreptatea socială. Ce efect a avut acest medicament s-a văzut și se vede, ce dezordine și ce suferință a provocat în corpul biologic, ce schimbare și răsucire a sufletului a făcut, ce mutilare a ființei. Și totul pentru o Idee. Această Idee a coborât în umanitate cu trâmbița izbăvitoare, iar prețul ei era schimbarea de sens. De atunci umanitatea a mers invers în istorie, în viață, în suflet. Acest mers invers al ateismului se altoiește din mers cu acel mers invers al lumii secularizate. O nouă idee s-a născut din resturile încă fumegânde ale altei idei. Un alt virus mai puternic decât celălalt promite mântuirea. Și în timp ce sensul lumii era mutilat, în timp ce oamenii se minunau de promisiunile noii mântuirii, în timp ce milioane de cărți erau date omenirii cu noua Biblie, undeva în Răsărit un preot de țară spunea: „*Ideile nu sunt bune că n-au mamă!*”.

Omul format de iadul comunist și cel trecut prin pustia secularizării – cei doi mutilați în sfârșit s-au întâlnit și aleargă prin lumea modernă sfărâmată în milioane de sensuri. „Acum lumea, săraca de ea, e tare grăbită”, spune Sfântul Ioan Romanul, „Rucodelia mea nu se-ntreabă aici pe piață”, piața lumii noi cu sensurile ei. **Mileniul III cu inflația de sensuri ale omului modern și marginalizarea sensului lui Dumnezeu. Corabia creștină stă singură pe talazurile înspumate ale unei omeniri furibunde fără Dumnezeu. O lume care nici măcar nu se sinchisește de sensul pierdut, ci este în căutare perpetuă de noi sensuri, își produce, își fabrică la scară industrială sensuri.**

A vorbi acestei lumi despre sensul vieții, al morții și al suferinței în sens creștin pare o imensă inutilitate ce frizează absurdul. Și, totuși, spune Apostolul Pavel: „Nădăjduiți! Dar ce nădejde este aceea care se vede?”. Și tocmai de aceea, că la orizont nu se vede nimic, trebuie să ne rostim și să ne trăim până la capăt sensurile date de Dumnezeu.

Când pe malul Senei se-ntemeia cu grație filosofică legitimarea intelectuală a noii religii, comunismul, când inteligența lumii era fascinată de noul Dumnezeu, undeva într-o celulă în Răsăritul îndepărtat, într-o țară devenită toată pușcărie se

vieții, al morții și al suferinței. Un tânăr bolnav, distrus fizic prin tortura aplicată de noua Idee, se pregătea să moară. Se pregătea dând sens morții sale, suferinței sale și vieții sale. . . : „*Măine mă duc*”, spune acesta colegilor de suferință. . . (n-a spus mâine mor!). „*Unde te duci, mă, banditule, ca eu sunt hristosul tău acum. . .*”, se aude glasul plutonierului. (Era glasul istoriei triumfătoare care arestase penibil Veșnicia). „*Mă duc, domnule plutonier, acolo unde o să veniți și dumneavoastră*”, răspunde cu seninătate tânărul muribund și astfel veșnicia lui Dumnezeu întoarce discret spatele istoriei făcută de om. Acest schimb de replici, simple în aparență, arată răscrucea umanității de azi.

„Istoria a murit”, spune sociologul american Fukoyama. Nu, istoria n-a murit, a devenit din ce în ce mai violentă, mai rapidă, mai arogantă, mai necruțătoare și mai perversă.

Dar de toate acestea nu poți vorbi cu mintea, ci cu inima și inima sfântului român zice: „*Când scriu... simt o durere la inimă ca și cum stihurile ar fi niște fărâmituri desprinse din inima mea zdrobită*”. Mii, zeci de mii, sute de mii, milioane de inimi zdrobite de o Idee.

Murmurul de rugă al Sfântului din pustia Hozeva și murmurul de rugă al pușcăriilor comuniste se unesc dincolo de „teroarea istoriei” și refac din lacrimi chipul neîntinat a lui Dumnezeu. Căci, ca să vezi sensul vieții, al morții și al suferinței din ghetoul comunist, nu ochiul rațiunii poate, ci ochiul plin de lacrimi, care te va duce mai presus de fire și-ți va arăta drumul înapoi spre casă. . .

Plutonierul comunist a devenit, între timp, om modern. Nemurirea lui era atunci asigurată ideologic de Partid, astăzi este asigurată medical prin criogenie. Sensul vieții lui era cincinalul, astăzi—clipa.

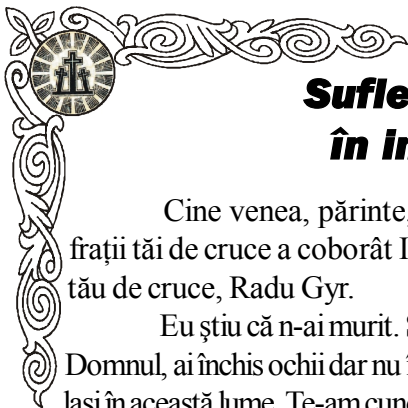
Suferința în comunism aparținea celor închiși, iar sensul ei creștin disprețuit și considerat o ratare. Ca să scapi de suferință, arma lor de șantaj, ți se propunea colaboraționismul, compromisul ființei, iar în lagărele dure hulirea lui Dumnezeu și a credinței—exercițiul fusese deja făcut în timpul revoluției franceze, când creștinii au fost internați de către revoluționari într-un spital de nebuni: „*Despre internații la*

ospiciul Bicetre în timpul
 Revoluției; misticii erau printre cei
 mai periculoși. Maniacii religioși fuseseră aduși la disperare
 și cufundați într-o adâncă nefericire din cauza unei tâmpenii
 revoluționare: interzicerea crucilor și a tuturor obiectelor și
 imaginilor de cult și înlocuirea lor prin cocarde tricolore. Au
 avut loc sinucideri...” (Laignel Lavastine și Vinchon - „Les
 Malades de l’Esprit et leur Medecin du XVI au XIX siecle”). Mai
 târziu, la Pitești, lucrurile evoluează: erau puși să scuipe pe icoane.
 Astăzi este mai soft, se cere scoaterea icoanelor din școli și, în
 timp ce scriu, societatea civilă revoluționară română – modernă,
 adună semnături pentru scoaterea religiei din școli. Și iată evoluția lui
 Darwin, dar nu de la o specie la alta, ci în cadrul speciei: „*Sfântul a
 devenit mai sfânt și milițianul mai milițian*”. Numai că sfinții noștri
 din pușcării n-au fost canonizați, în timp ce milițianul a devenit om
 modern, și-a lepădat în grabă conștiința sovietică pentru cea europeană.

Suferința lui, a omului modern, este înconjurată de analgezice, a creștinului era poartă către Dumnezeu, una cu sens paralizat în biologie, cealaltă ca scară către Ziditor.

Sensul vieții creștinului pușcăriaș era Învierea, sensul vieții „omului modern” este longevitatea prelungită până la absurd. Aceste sensuri ale creștinismului și ale omului mileniului III nu se vor întâlni niciodată. Unii vor să se mântuiască de lume, dar creștinul Îl roagă pe Dumnezeu să mântuiască lumea. Creștinii se-nchină la Crucea lui Iisus, ceilalți la crucea tâlharului din stânga. Iar această umanitate parcată pe stânga este cauza sensului pierdut de astăzi. Darwin l-a smuls pe om din brațele lui Dumnezeu și l-a pus în brațele maimuței. Comunismul l-a smuls din brațele maimuței și l-a pus în brațele Partidului, adică al unei abstracțiuni. Globalizarea n-a făcut decât să-l împingă de aici în Neant. Dar despre astea eu nu pot vorbi în limba fără de inimă a lumii moderne, „*căci cuvintele stihurilor izbucnesc din inimă ca niște scânteii, dar asta se-ntâmplă numai atunci când cremenea inimii este lovită de amnarul durerii...*”. (Sfântul Ioan Românul cel Nou)

= continuare de la pag. 2 =

Sufletul unui neam în inima unui om!

Cine venea, părinte, la tine, să te țină? Venea Iisus. La frații tăi de cruce a coborât Iisus în celulă, așa cum a spus fratele tău de cruce, Radu Gyr.

Eu știu că n-ai murit. Și de aceasta spun: Viule părinte întru Domnul, ai închis ochii dar nu înainte de a ni-i deschide nouă. Căci ne lași în această lume. Te-am cunoscut în această mănăstire și te vedeam printre monahi ca o lumânare vie. Și când m-am apropiat de tine mi-am dat seama că tu **erai făcut din rugă**, că tu nu erai printre noi. De unde era ruga aceasta? Era ruga aceea tainică, pe care ți-ai purtat-o în inimă ca să zdrobești zidurile închisorii. Te-am văzut păzind mănăstirea, ca să nu se risipească gândul românesc hăituit în țară. Te-am văzut în această cetate creștină ridicată de părintele Iustin Pârvu, ca să păzești neamul.

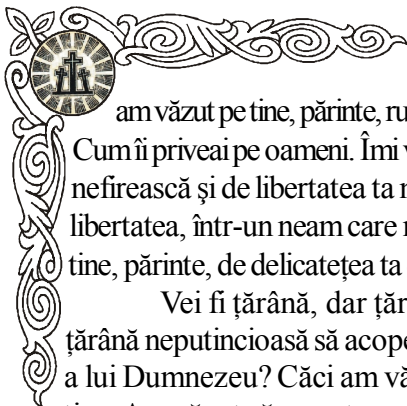
Îmi va fi dor, părinte, îmi va fi dor de inteligența ta, de libertatea ta nefirească în acest ghetou în care încă stăm. Ce libertate nefirească avem! Îmi șopteau doctorii de o boală cumplită care te-a cuprins. Și murmurau cu frică. Căci toți se-nfricoșează-n fața morții. Iar tu-mi spuneai: Sufăăr! De închisoare! Nu sunt bolnav de boală. Și eu vedeam că suferai de neam distrus, de țară umilită. Dar doctorii de azi nu văd. Unde te duci tu, părinte, și unde ne lași pe noi? Tu părinte, abia acum ți-ai găsit locul, căci groapa ce te-așteaptă nu poate să te-ngroape, căci groapa ce te-așteaptă nu va îngropa nici măcar un trup, ci va îngropa un bulgăre de suferință și de durere. Încă un suspin va înghiți pământul românesc plin de suferință. Trupul tău se va transforma în țărână. Dar va fi țărână care ne iubește și va fi cărămidă vie acestei mănăstiri, așa cum dincolo de râu mai este o cărămidă vie care a refuzat să fie îngropat în alte părți și pe pământ străin și a vrut să fie temelie pentru această cetate ortodoxă [N.red.: **Pr Gh. Calciu Dumitreasa**]. Acolo te duci tu, părinte, ca să fii cărămidă vie pentru această mănăstire și pentru acest neam.

Ți-ai iubit neamul. Frații tăi de aici ți-au pus tricolorul. Rar mi-a fost dat să văd un om, prin care să trăiască țara atât de viu. Rar mi-a fost dat să văd un om care păstrează în el o inimă de voievod. Cum se refugiază câteodată *sufletul unui neam în inima unui om!* La tine părinte, am venit ca să întreb: Ce faci... acum, când identitatea noastră ca neam e din nou pusă în lanțuri? Cum să discutăm, părinte, cu cei care ne atacă credința? Ce dialog să avem? Și-mi aduc aminte că te-ai uitat la mine și mi-ai spus: **„Acelora care calcă neamul și care calcă credința, să le spui atât: Marș de-aici”**.

Ai învățat demnitatea. Te-am văzut cum ai blestemat demonul, ca răul să nu intre. M-ai învățat să nu stau de vorbă cu răul. Căci Domnul nostru Iisus Hristos ne-a spus: nu există pașaport de trecere între rău și bine. Ai stat de strajă acolo. Unde te duci tu, părinte? Abia acum ți-ai găsit locul. Te duci la viii tăi, la frații tăi de cruce care s-au jertfit pentru Neam și Țară. Te duci la voievozii noștri. Și te duci la sfinți, ca să le spui că suntem un neam de neînvins, că ne-a umilit istoria dar ne-a înălțat credința în Iisus. Acolo te duci, părinte.

Iar eu știu, că un monah se roagă lui Dumnezeu tot timpul. Eu te-am văzut pe tine, părinte, rugându-te și când mergeai prin mănăstire. Cum îți priveai pe oameni. Îmi va fi dor părinte de tine, de inteligența ta nefirească și de libertatea ta nefirească într-un neam care și-a uitat libertatea, într-un neam care nu mai vrea să judece. Îmi va fi dor de tine, părinte, de delicatețea ta dar și de forța ta extraordinară.

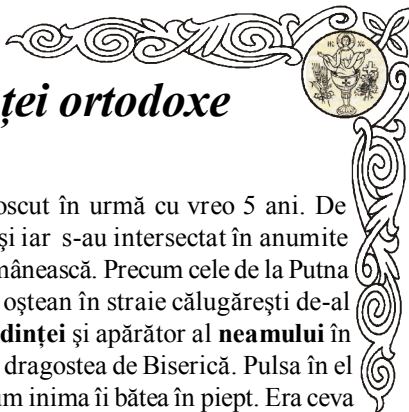
Vei fi țărână, dar țărână care ne iubește. Dar ce poți tu, țărână neputincioasă să acoperi? Vei putea îngropa lumina veșnică a lui Dumnezeu? Căci am văzut, părinte, neputința morții lângă tine. Am văzut că moartea a venit cu frică lângă tine. Ce demn ai întâmpinat-o! Ca tot neamul acesta. Nu ți-a fost frică o clipă. Pentru că tu ai văzut-o demult. Sufereai, ai murit atunci în închisori. Sufereai de o boală veche. Câte nopți de groază ai petrecut, părinte, plângând pentru neamul ăsta. Câte torturi ai văzut, părinte! Cum ai văzut întregul neam torturat, floarea acestei țări, tot tineretul și tot ce-am avut mai bun în țară, tu le-ai văzut chinuit și nu te-ai lăsat! Și ai mărturisit! Pesemne, cămașa sufletului tău n-a mai putut să țină atât și de-asta ai murit. Aceasta este boala care te-a luat de lângă noi.

Înainte de a face acest ultim drum, părinte, eu știu că monahul nu ia nimic cu sine, ia doar ce are pe el. Monahul nu se duce în lumea deșertăciunii. În chilia lui veți găsi medicamentele cu care a ajutat - cum scria pe ușă - NON STOP, pe monahii de aici și pe cei care veneau, cu medicamente pentru trup și pentru suflet. În chilia ta vom găsi aceste medicamente care sunt ale lumii. Vom găsi cărți, vom găsi o cruce. Dar nimeni nu va găsi ce voi găsi eu. Monahii nu lasă nimic, acestea sunt ale mănăstirii. Părinte, te vom duce... acolo, la țărâna aceea neputincioasă, ca tu să fii cărămidă a mănăstirii. Iar eu mă voi întoarce într-o noapte tristă, așa cum tu ai traversat prin nopți, cu dragostea în inimă, țara aceasta chinuită. Și-ți voi lua un lucru pe care tu l-ai ascuns! Și pe care nu l-ai arătat, dar care ți-a dat tărie și pe care tu-l păstrai. Nu ca să te răzbuni, ci ca să nu uiți de izbăvirea pe care ți-a dat-o Hristos. ...Am să vin, părinte, într-o noapte și-am să iau cătușele pe care tu le țineai sub pat și am să le zdrobesc.

Dumnezeu să-l odihnească!

Fratele Mirel, un martir al credinței ortodoxe

Fabian Seiche

Pe fratele Mirel Petcu l-am cunoscut în urmă cu vreo 5 ani. De atunci drumurile noastre s-au despărțit și iar s-au intersectat în anumite momente de adâncă trăire ortodoxă și românească. Precum cele de la Putna sau de la Prislop. Îl vedeam aieva unui oștean în straie călugărești de-al lui Ștefan, deopotrivă un luptător al **credinței** și apărător al **neamului** în vremurile noastre. Pentru el era firească dragostea de Biserică. Pulsa în el apartenența la neamul românesc, la fel cum inima îi bătea în piept. Era ceva neobișnuit și pentru majoritatea creștinilor de azi. Creștini care consideră iubirea de patrie extremism și pe cei care o iubesc – extremiști.

Da! Fratele Mirel a fost un extremist! De aceea trebuia să dispară din calea masonilor și a ecumeniștilor. Căci altfel nu mai putea fi oprit fr. Mirel. A fi „extremist” – adică trăitor al credinței **ortodoxe** și iubitor de neam – era în trecut ceva obișnuit.

Oameni ca Horia, Cloșca și Crișan, Tudor Vladimirescu, Avram Iancu, Brâncoveanu, Antim Ivireanul, Ilie Iorest, Sava (mitropoliți), Teodosie de la Brazi (mitropolit al Moldovei, omorât de tătari), Tănase Todoran (țaran la peste 100 de ani, tras pe roată), Sf. Calinic de la Cernica - au fost cât se poate de naționaliști. Oameni de valoare ca Mihai Eminescu, Nicolae Paulescu (inventatorul insulinei, fiziolog de renume mondial), Crainic, Stăniloae, Țuțea, Sofian Boghiu, Cleopa Ilie, Ilarion Argatu, Ioanichie Bălan, Gh. Calciu – au fost profund naționaliști. Duhovnici ca părinții Arsenie Papacioc sau Iustin Pârnu sunt la fel. Cei ce-au suferit în închisorile comuniste sunt văzuți ca extremiști... fiindcă erau legionari. Dar tocmai ei și-au iubit țara asta și au fost cei mai credincioși fii ai Bisericii.

...Fr. Mirel călca pe urmele lor. Dumnezeu a vrut să se oprească mai repede. A știut că noi nu merităm asemenea oameni trăitori și naționaliști și l-a luat la El.

A fost o crimă oribilă. Problema e: un jaf contra unui om spre a-i lua lucrurile de valoare (telefon, laptop)? Sau crimă premeditată regizată de masoni și folosindu-se de doi indivizi beți? Poate nu vom afla decât la judecata finală...

Câteva date biografice:

S-a născut la 9 septembrie 1973 la Cavnic, Maramureș. A urmat Școala Generală nr. 14 din Baia Mare (1980-1988), Liceul nr. 4, de Poștă și Telecomunicații din Baia Mare (1988-1992), Facultatea de Inginerie Electromecanică din același oraș (1992-1997). A fost frate de mănăstire, un timp la schitul Prodromu din Athos, apoi s-a întors în țară spre a se dedica misiunii de propovăduire a

credinței. În seara zilei de 30/31 decembrie 2007 a fost asasinat bestial la marginea satului Rădeni, comuna Frumușica, jud. Botoșani.

Din relatarea presei:

„Tânărul găsit decedat în apropierea satului Rădeni era student la Teologie (Sibiu, n.n.). După ce paznicul unui lot de vânătoare care a găsit cadavrul a anunțat polițiștii, aceștia au reușit să afle câte ceva despre tânărul găsit (abia în 5 ianuarie 2008!, n.n.) înghețat bocnă... În urma efectuării necropsiei, s-a concluzionat că persoana decedată avea dublă fractură de coloană și a avut și o hemoragie internă puternică... Ultima dată, familia acestuia a vorbit cu el pe 29 decembrie, când acesta le-a mărturisit că ar fi vrut să petreacă sfârșitul de an la o mănăstire din nordul Moldovei...” (**Jurnalul de Botoșani, 8, 21 ian.2008**).

„Fratele Mirel știa să circule... Medicii legiști au dreptate totală să creadă că a fost omorât în bătaie. Cei care l-au omorât pot fi ori rock-eri mai înrăiți care să fi aflat că a fost frate de mănăstire (deoarece în doctrina lor au astfel de mentalități), ori recidiviști care s-au gândit că e vreun nimeni și pot face ce vor. Din câte știu Mirel mergea de anul nou la Putna însă cei care l-au luat l-au dus spre Botoșani, după ce au aflat ceva anume despre el” (**Ionuț, 1 feb.2008**).

Mărturii despre fratele Mirel:

Anca Ș. (verișoară): „Ultima oară l-am văzut la înmormântarea bunicii din Târgu Ocna, 18 dec. 2007, iar în 19 ne-am despărțit. Cel mai mult regret că m-a invitat să merg cu el în oraș și nu am acceptat. A venit din oraș, noi ne-am pus să ne odihnim că a doua zi urma să plecăm (sunt 500 km până la Baia Mare). Dimineața a plecat mai târziu, după noi. Am copilărit vacanțele împreună, îl știam de mic, n-o să uit niciodată – atâtea amintiri avem; a fost singurul care m-a consolatat cel mai mult la înmormântarea bunicii pentru că, pentru mine a fost o pierdere foarte mare. Chiar la masă când am stat n-am să uit vorbele lui de încurajare; mă mângâia, mă liniștea...”.

Ștefan (fratele): „În 30 seara a murit. A fost tâlhărit de oameni – nu știu cum să le zic – fără bună credință; erau beți, aveau chef de bătaie, au făcut acte de vandalism. Până la urmă, după a doua autopsie se pare că nu avea coloana vertebrală ruptă. L-au așteptat la drumul principal și-au început să-l agrezeze, l-au bătut cu pumnii, cu picioarele. Mirel a încercat să scape de ei, a renunțat la geantă, a lăsat-o baltă și a luat-o la fugă pe câmp – poate nu l-o prinde! – dar ei aveau căruță cu doi cai, s-au dus pe câmp și l-au ajuns. L-au năucit de cap. I-a curs sânge din nas, avea buza umflată, coste rupte, cred că și antebrațele rupte. A mai putut să se târască vreo 25 de metri înspre drum – dar mai avea vreo 120 m -, după care a înghețat. Ei au mai folosit telefonul lui încă o săptămână, au dat apeluri și s-au localizat apelurile prin

conexiunea dintre telefoane. Pe unul

l-au prins cu o jumătate de oră înainte să plece din țară, la vama Borșa. Are 23 de ani. Celălalt e în Italia, dat în urmărire generală. În 11 ianuarie a fost înmormântarea”.

Poezie din partea mamei (30 dec.2007):

„Mergând spre mănăstire / Pe scumpul meu băiat / L-au atacat tâlharii. / Pe drumul înserat / Între două sate mașina l-a lăsat / Ca să-și continue mersul / Spre Putna imediat / El își dorea din suflet / De Anul Nou s-ajungă / Ca să-și petreacă-n taină / Noaptea cu rugăciune / Să-și întâlnească frații / Și pe toți care i-a cunoscut / Cu duhul rugăciunii / Din nou așa a vrut. / În satul Frumușica-Rădeni / Primejdie a avut / Ca să-și continue drumul / El nu a mai putut. / Și iată că tâlharii nu l-au mai lăsat / Până când oasele toate i le-au sfărâmat. / În noaptea de decembrie / Mare îngheț era / Când l-au bătut tâlharii / Pe nimeni el n-avea. / Și l-au lăsat acolo / Cu chinuri și durere / În loc pe arătură / Sfârșitul și l-a dat / Pe gheață și zăpadă / Trupșorul i-a rămas. / Și-n Ajun de Bobotează / Pe noi ne-a anunțat. / Primește Doamne patimile / Scumpului meu băiat / Și-l rog ca să mă ierte / Că eu l-am îndrumat / La loc de mănăstire am vrut ca s-ajungă / De Sfântul și Marele Vasile / Durerea să o aline. / Primește Doamne jertfa / Fiului meu iubit / Și aș dori din suflet / Să fie mântuit. / Primește Doamne lacrimi de mamă-ndurerată / Că am vrut măcar o dată / Să mai vină la casa părintească / Iertare, iertare, iertare”.

Preasfințitul Justinian Chira al Maramureșului, 11 feb.2008:

La întrebările: cum era fratele Mirel? Era un pericol pentru forțele oculte, potrivnice Ortodoxiei? Era posibil să fi fost puși să-l omoare? – a răspuns:

„Vreți să vă răspund? Era un **mare pericol**, și iată de ce: pentru că el **credea** în ceea ce făcea; căci pe ceilalți forțele oculte vă tratează așa pentru că sunteți ușurei, sunteți superficiali, așa cum suntem toți. Dar Mirel (și alții ca el) era un mare pericol pentru forțele negative, pentru că el credea; și atunci, aceștia trebuie să fie suprimați. Nu știu dacă într-adevăr a fost programată această moarte a lui sau a fost un atentat, adică pur și simplu așteptând el acolo, a venit căruța aceasta și aceștia au încercat să-l jefuiască. Nu pot să-mi spun părerea. În primul rând, pe mine m-a afectat, m-a rănit extrem de dureros și profund moartea lui. Ca și moartea celor patru soldați de la Arhivele Statului de aici (Baia Mare, n. n.). Și aceasta m-a afectat, teribil m-a durut. O moarte naturală pe mine nu mă afectează. O moarte de aceasta împotriva firii, este extrem de dureros. De ce m-a durut? Pentru că eu am posibilitatea să trăiesc secunde pe care le trăiește un om care e omorât, când vede că este ucis. O ființă omenească trece prin niște secunde care-s lungi ca niște milenii, la altă scară în ceasul morții se cântăresc sau se măsoară; mai ales când mi s-a spus că vreo 20 de metri el s-a târât să ajungă la drum.

Ce-a gândit el în clipele acestea când s-a văzut ucis, aruncat în zăpadă, în ger; că nu moare omul dintr-o dată. El a trăit toate secundele acelea când a văzut că a fost atacat, că moare, că îngheață. Pe toate le-a trăit ca și înainte de un somn.

A prezentat un **mare pericol** pentru forțele negative, pentru întuneric, pentru satana, pentru acest motiv – că el era **serios**, el nu era superficial. Era în structura lui aceasta. Eu l-am cunoscut. Astfel de oameni sunt foarte rari, astfel de tineri dăruți sunt foarte rari. Acesta a fost Mirel.

Vă asigur că un tânăr și un om care-și dă viața într-o rânduie îngerilor. Atunci când e dăruit de Dumnezeu – că nu mulți sunt așa, nu mulți au harul, șansa de la Dumnezeu ca să intre în rânduie îngerilor, de aici de pe pământ. Fiecare tânăr întâi trebuie să fie foarte serios, **apoi** devine credincios. Dacă luăm lucrurile invers – credincios și apoi serios – nu e corect. Întâi un tânăr sau un om trebuie să devină matur, serios, și apoi devine și credincios. De aceea eu nu aprob pe cei ce condamnă pe un tânăr, că e nesuserios. Nu. Întâi un tânăr e zvâpăiat, cum e tinerețea. Dar pe urmă, cu timpul devine bărbat, devine serios. Și atunci devine și credincios. Se maturizează, se căsătorește, are familie, are un rol în societate, începe să vadă viața în adevărata lumină, nu în mod superficial ca în tinerețe.

Problema aceasta de credință nu e o problemă de **sentiment** (mulți, din sentimentalism sunt credincioși). Religia este un fruct, un **dar** de la Dumnezeu pentru omul serios, matur. Un om matur devine întotdeauna credincios. Privește viața în mod serios. Și atunci, care este rezultatul maturizării lui? Este un om dăruit, care iubește pe toată lumea. Pentru că de la credință se ajunge la iubire. Fără credință nu există decât o iubire pământească, lumească, trupească. O iubire nemuritoare este rod al credinței, care iubește pe toată lumea – de la firul de iarbă până la marile galaxii. Și-n dimineața aceasta și permanent mă gândesc cu un profund **respect** și **milă** și **dragoste**. Nu poți să începi invers. Îl respecti pe om, e creatura lui Dumnezeu. În al doilea rând, ai milă, cum spune Hristos: „mi-e milă de poporul acesta”. Fiecare om e un adevărat martir al vieții, fiecare își are o cruce. Mi-i milă că fiecare om poartă o cruce. Apoi dragostea, care e în stare să se sacrifice. Oricât am vorbi de frumos despre Hristos, niciodată nu-i suficient să-I mulțumim pentru tot ce a făcut pentru noi.

...La **Pitești**, societatea a vrut să-i suprimă pe tineri. Întâi moral. Dacă văd că moral nu reușesc, când văd că de vreunul se împiedică prea mult, atunci caută să-l suprimă fizic (cum a fost Mirel!). De aceea acum în mod mult mai subtil forțele negative caută acest lucru...”

Dumnezeu să-l ierte și el să se roage pentru noi împreună cu sfinții mărturisitori ai credinței și ai neamului nostru!

Primenirea duhovnicească a tinerilor în Hristos, prin Biserică

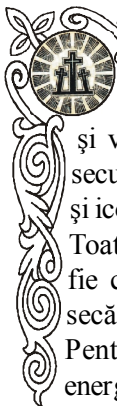
Stelian Gomboș

Pe tot parcursul vieții pământești trebuie să trăim cu credința și convingerea că în Biserică toți suntem tineri, căci una este vârsta tinereții – cu aspirațiile și asperitățile ei inerente și firești – și altceva înseamnă a fi tânăr și receptiv din punct de vedere spiritual, adică în stare să primești mereu noi impulsuri, care te îmbogățesc și te împlinesc duhovnicește!...

Tinerii vin întotdeauna cu proșpețimea și sinceritatea lor în modul de a aborda adevărurile vieții, ceea ce ar putea fi un important ajutor acordat societății pentru a se putea elibera de servituțiile dedublării. Puritatea, curăția, sinceritatea, spontaneitatea și curajul tinerilor în analiza, cu multă obiectivitate și imparțialitate, a problemelor lumii post - moderne pot veni în sprijinul maturilor și al vârstnicilor – care sunt generații rănite de atâtea experiențe negative și dureroase. Aceștia, la rândul lor, i-ar putea apăra pe tineri de a mai trece din nou prin astfel de experiențe!...

Tinerii trebuie să fie chemați să facă parte din viața de zi cu zi a slujirii Bisericii, căci fără ei cu siguranță că multe aspecte ale împlinirii și înaintării misiunii în social, de pildă, s-ar face cu mai multă dificultate!... Ei trebuie să vină la un soroc firesc al existenței în cetatea creștină și-n Biserică, cu un „snop” și un „bucet” de fapte strâns legate cu firul de cicoare al dragostei de Dumnezeu și de semenii și să ni se prezinte ca parte a întregului Eccleziei!...

Tinerii, cu a lor tinerețe spirituală – care trebuie să fie o stare a „duhului” iar nu doar a vârstei, sunt chemați să reevalueze atitudinea

apologetic-măririsitoare și misionară în aceste vremuri de acțiuni prigonitoare, concertate împotriva Bisericii într-un număr mare și variat dintre care amintim câteva cum ar fi: desacaralizarea, secularizarea și laxismul religios, arghirofilia și hedonismul precum și iconoclasmul post-modern, cu care ne confruntăm în aceste zile!... Toate acestea duc la înmulțirea păcatului și a patimii, care ajung să fie considerate drept „firești” și „normale” ori ele, de fapt, ne secătuiesc și ne vlăguiesc, din punct de vedere duhovnicesc!... Pentru combaterea acestora este nevoie de canalizarea tuturor energiilor sufletești și trupești ale omului, cu mult discernământ, bineștiind că cei cu care ne luptăm sunt fără de trupuri, răcnind ca un leu cautând pe cine să înghită, și să facem toate acestea convinși fiind că suntem membrii Bisericii lui Hristos, pe care, potrivit asigurărilor Sale, nici porțile iadului nu o vor birui!...

Vorbind, aici, de primenirea duhovnicească, ne referim la purificarea noastră duhovnicească ce trebuie să urmeze și să împlinească, în mod integral, învățătura Bisericii lăsată nouă moștenire de către Mântuitorul Iisus Hristos, Care, prin glasul Scripturii și al Sfinților Părinți, ne arată nouă calea (unică și autentică) ce duce la mântuire, parcurgând drumul de la „Chip” la „Asemănare”, adică de la „Biserica luptătoare” spre „Biserica Triumfătoare” a Împărăției celei veșnice a Cerului, care nu este din lumea aceasta (a păcatelor) dar este pentru lumea aceasta (a păcătoșilor)!...

Propovăduirea și mărturisirea noastră nu trebuie să fie una de „ghetou” ci una săvârșită în tot locul și în tot ceasul, cu timp și fără timp, pentru a ajunge la o curățire și o desăvârșire a lăuntrului nostru și al interiorului sufletesc al aproapelui nostru, oricare sau ori de unde ar fi acesta!.. Zic toate acestea pentru că, mai nou, observ o stare de instaurare a ispitei și a păcatului comodității, a triumfalismului și a autosuficienței, toate fiind mânite de păcatul orgoliilor personale, adică a mândriei și a slavei deșarte!... Energia rămasă după toată răvășirea noastră moral-duhovnicească, o epuizăm prin provocarea și alimentarea patimii curiozității, a vanității, a satisfacerii plăcerilor și a păcatelor de tot felul, după care ajungem la deznădejdea celui prins cu geanta de droguri, ori la cea a sinucigașului – toate acestea din cauza diavolului care a reușit să ne înrobească, din punct de vedere psihic, moral-

EDITURA AGATON

Cărți disponibile

Arhim. Teofil Părăian

- **Credinta lucrătoare prin iubire – predici la duminicile de peste an –** *Arhim. Teofil Părăian (23 lei); (20x13,5; 480 pag.)*
- **Sărbători fericite! Predici la praznice și sărbători –** *Arhim. Teofil Părăian (14 lei); (20x13,5; 256 pag.)*
- **Cum putem deveni mai buni. Mijloace de îmbunătățire sufletească. Îndrumător ortodox.** – *Arhim. Teofil Părăian; (23 lei); (20x13,5; 472 pag.)*
- **Cu fata spre vesnicia fericită –** A doua venire a Domnului Hristos. Judecata de Apoi. Raiul și Iadul. Împărăția lui Dumnezeu **(8,50 lei)** – *Arhim. Teofil Părăian*
- **Rugăciunea – piatra de încercare a tuturor lucrurilor –** *Arhim. Teofil Părăian (12 lei); (20x13,5; 192 pag.)*

Părintele Arsenie Boca

- **Mărturii din Tara Făgărasului despre Părintele Arsenie Boca (7,50 lei);** (20x13,5; 128 pag.)
- **Noi mărturii despre Părintele Arsenie Boca (7,50 lei);** (20x13,5; 130 p.)
- **Ridicarea căsătoriei la înălțimea de Taină - Îndrumător duhovnicesc -** *Părintele Arsenie Boca (8,50 lei). (20x14cm; 160 p.)*
- **Pravila albă. Sfaturi pentru cei căsătoriti -** *Părintele Arsenie Boca (2,20 lei); (15x10,5; 64 pag.)*
- **Fereastră Sâmbetei (poezii) –** *Maria Gabor.* Poezii inspirate de locurile pe unde a trecut Părintele Arsenie Boca (Prislop, Drăgănescu, Sâmbăta, Sinaia) **(7 lei; 158 pg.)**
- **A házasság felemelése a Szentség magaslátára (Lelki útmutató) -** *Arsenie Boca atya* (Ridicarea căsătoriei la înălțimea de Taină - în lb. maghiară) **(11,50 lei)** (20x14cm; 196 pg.)

Autori diversi

- **Ortodoxie și erezie. Religie și magie. Preotie și masonerie -** *Pr. Dan Bădulescu (12 lei); (20x13,5; 192 pag.)*
- **Rugăciunea lui Iisus - Unirea minții cu inima și a omului cu Dumnezeu -** Îndrumător duhovnicesc - *Ierod. Paraschiv Cleopa, Arhim. Mina Dobzeu (7,50 lei). (128 pag.)*
- **Crestinismul – sufletul neamului românesc (14 lei).** *Despre frumusețea și puterea credinței creștine, dar și despre pericolele ce o pândesc. (260 pag.)*
- **Calea spre fericire.** Scrisori trimise din închisoare celor dragi - *studentul Valeriu Gafencu (2,20 lei); (14,5x10,5; 64 pag.)*
- **Mestesugul bucuriei.** Cum dobândim bucuria deplină, ce nimeni n-o va lua de la noi – *Monahia Siluana Vlad (13 lei); (20x14; 288 p.)*
- **Hristos sau idolii secolului XXI? Tinerii la răscruce –** *Pr. Nicolae Tănase (12 lei); (20x13,5; 192 pag.)*

Romane, memorii, poezii, povestiri

- **Reportaje de razboi (Ard malurile Nistrului; Am luptat in Crimeea; Cu submarinul „Delfinul” la asediul Sevastopolului) – Virgil Gheorghiu (18 lei)** (20x14; 352 pag.)
- **Cuvioasele animale – Maria Gabor (5 lei).** *Poezii religioase pline de inedit si de duh, despre mântuirea omului si - prin om, a creatiei.* (20x13,5; 128 pag.)
- **Din isprăvile lui Pisic Mic – povestire de Florica Elena Lorint; ilustratii color de Alexandru Stănese (11 lei; A4 cartonată)**

Revista **Porunca Iubirii**:

- Anii 2001-2007 (6 nr. / an): **3,50 lei/ex.**

În curs de apariție:

- **Alte marturii despre parintele Arsenie Boca (***)** (mai 2008)

Pentru comenzi: Asociația Pentru Isihasm, O.P. 1, C.P. 10, cod 505200 Făgăraș, jud. Brașov; tel. **0268.211290; 0740.798366;** e-mail: cartea.ortodoxa@gmail.com

TALON DE ABONAMENT

(un abonament pe 1 an cuprinde 6 reviste)

Nume si Prenume (sau Institutie)
Str. Nr. Bl. Sc. Et. Ap.
Cod Localitate Sector .. Judet
Telefon Fax e-mail:
Cod fiscal (dacă doriți factură) Functia / Profesia
Cod Numeric Personal - CNP

Doresc un număr de abonamente la publicația “**PORUNCA IUBIRII**”, începând cu nr., pe o perioadă de:

- ☐ 6 luni (3 reviste): **9 lei** - România;
- ☐ 1 an (6 reviste): **18 lei** - România; 15 € - Europa; 20 \$ - Restul lumii
- ☐ 2 ani (12 reviste): **36 lei** - România; 30 € - Europa; 40 \$ - Restul lumii

Am achitat lei, cu mandatul poștal nr. data, la adresa:

Cișmăleanu Elena (API), OP 1, CP 10, cod 505200 Făgăraș, Jud. Brașov

Pe mandatul poștal, în “locul de corespondență”, faceți mențiunea: “*Contribuție pentru revista Porunca Iubirii*”. Talonul de abonament se trimite într-un plic la aceeași adresă. *Persoanele juridice și din străinătate vedeți verso*

Porunca Iubirii

Editor

Asociația Pentru Isihasm

Consilier edit.: Pr. conf.univ. dr. C. Necula

Revista apare cu binecuvântarea

Arhiepiscopiei Ortodoxe Sibiu

Director: Ing. Ioan Cișmăileanu
0766.371570; 0268.214375

e-mail: cismileanu_ioan@yahoo.com

Redactori: Fabian Seiche

prof. George Căbaș,

Corector: prof. Pătru Veronica

Grafician: ing. Alexandru Stănese

Tehnoredactare: Ioan Cismăileanu

Difuzare (comenzi, abonamente):

ing. Elena Cișmăileanu: **0740.798366**

Ioan Săcăreanu: **0268.211290** (tel.și fax)

e-mail: cartea.ortodoxa@gmail.com

Gruparea revistei

- Pr.prof.univ.dr. Ghe. I. Drăgulin

- Pr. Dan Bădulescu

- Dr. Iosif Niculescu

- Ing. Ioan Cișmăileanu

- Prof. George Căbaș

- Fabian Seiche

- Cristian Șerban

Adresa

redacției și asociației

OP 1, CP 10, cod 505200 Făgăraș, jud. Brașov

email: edituraagaton@gmail.com

http: // www.rugulaprinis.go.ro

Cod Fiscal: RO 9682963

Autoriz. (Hot.Jud.) 3342/153/19.06.97

*

ISSN 1453 - 7567

Periodicitate: 6 nr. / an

Anul 11 - Nr. 62 (2 / 2008)

Important

● Invităm cititorii (preoți și mireni) să ne trimită materiale pentru publicare prin poștă sau prin e-mail: edituraagaton@gmail.com.

● Opiniile exprimate în materialele publicate aparțin autorilor și nu reprezintă neapărat poziția redacției

● Materialele publicate nu pot fi reproduse în alte publicații, decât cu acordul redacției și cu specificarea sursei.

Persoanele juridice pot achita și în contul în lei a Asociației Pentru Isihasm nr. RO45RNCB0055006918440001 deschis la BCR - Suc. Făgăraș; CIF: RO9682963

Persoanele din străinătate pot plăti în următoarele moduri:

- Cu mandat postal *Eurogiro*, *Money Gram* sau *mandat postal internațional*, pe adresa: **Cismăileanu Elena, str. Campului, bl.4, sc.A, ap.18, cod 505200 Făgăraș, România**
- Prin rețeaua **Western Union**, pe numele Cismăileanu Elena, Făgăraș, România

Dacă doriți să ne transmiteți numele, țara și suma trimisă, folosiți telefoanele +40.0268.211290 ; +40.0740.798366; sau e-mail: edituraagaton@hotmail.com

N-am venit să stric Legea ci să o plînesc (Mt. 5: 17).

Iubirea aproapelui este plînirea Legii (Rom. 13:10)

Cartea Ortodoxă prin Poștă

Prin acest serviciu puteți comanda cărți de la toate editurile ortodoxe din țară (500 de titluri), precum și icoane, casete, CD-uri, tămâie, mir, cruciulițe, veșminte, epitaf, prapori, calendare, agende, felicitări etc.

Lista detaliată a acestora se găsește pe site-ul **www.rugulaprins.go.ro** sau, la cerere, se poate trimite prin poștă (gratuit). Cărțile Editurii Agaton și revistele Porunca Iubirii se oferă cu reducere de 30%.

Tel. /Fax: 0268.211290; 0740.798366

e-mail: cartea.ortodoxa@gmail.com

Editura Agaton: OP 1, CP 10 cod 505200 Făgăraș, jud. Brașov.

AIUD: Ilie Tudor (tatăl lui Tudor Gheorghe), monah Atanasie și AURELIAN GUTZA (foști deținuți politici)

Faceți cunoscută

“PORUNCA IUBIRII”

tuturor oamenilor!